

Nuovi attacchi aerei contro navi nemiche

Scontri di elementi esploranti sul fronte cirenaico
Alcuni mezzi blindati nemici distrutti

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 20 novembre 1942-XXI il seguente bollettino di guerra No 909.

Sul fronte cirenaico, in scontri di elementi esploranti, alcuni mezzi blindati nemici sono stati distrutti. Sono stati catturati in zona Agedaba equipaggi di aerei nemici abbattuti dalla nostra artiglieria.

Navi anglo-americane sono state attaccate a più riprese dai nostri bombardieri nei porti dell'Africa settentrionale francese; in combattimenti aerei due »Curtiss«

Prebivalstvo Italije daje zgled trdnosti, odločnosti in hrabrosti

Govor predsednika na seji finančnega odbora senata
Seje treh senatnih komisij

Rim, 19. nov. s. Pod predsedstvom senatorja Bevilacqua in ob navzočnosti finančnega ministra ter državnih podtajnikov v vojnem in mornariškem ministruvstvu se je sestel senatni finančni odbor. Pred proučitvijo zakonskih načrtov je predsednik v imenu komisije poslal goreč pozdrav našim junaškim Oboroženim silam in civilnemu prebivalstvu, ki daje zgled čudovite trdnosti, odločnosti in hrabrosti, čeprav je prizadeto po sovražnih napadih. Podčrtal je navede trdno vero v popolno končno zmago in izrazil neupogljivo voljo do sleherne žrtve, da bi bila zmaga, ki jo naši borci zaslužijo, čim prej radostna stvarnost.

Komisija je sprejela v zvezi z zakonske načrte, ki pooblašajo ministre za vojsko, mornarico in letalstvo za prevzem obveznosti za izdatke v zvezi z vojnimi stanjem. S spremembami je bil sprejet tudi zakonski načrt, ki dovoljuje emisijo 9-letnih zakladnih bonov v posebnih 3% serijah.

Debate so se udeležili predsednik, ministri, poročevalci in senatorji Silvio Crespi, Reabudengo, Felici, Martin Franklin in Damelio.

Pod predsedstvom senatorja Guadagni-

Uspešne borbe v Rusiji

Zmagovit protinapad v zapadnem Kavkazu - Zavzetje nadaljnjih blokov v Stalingradu - Sovjetski protinapadi povsod odbiti

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 20. nov. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Pri krajevnih bojnih akcijah v zapadnem Kavkazu so vrgele nemške čete sovražniške sile v protinapadu, ki so ga podpirali močni oddelki letal za poletne na bližnje daljave, na njihove izhodiščne postojanke. Na prostoru okrog Alagira in vzhodno od Mozdoka so se izjalovili sovražniški napadi ob čuječi obrambi naših čet, ki so uničile dve šibkejši borbeni skupini sovražnika.

V Stalingradu so lastni napadna oddelki zavzeli nekaj hišnih blokov. Sovražniški protinapadi so se zrušili.

Na fronti ob Donu so rumunske in nemške čete v hudih borbah proti težkim sovražnim napadom oklopnih oddelkov in pehote.

Na vzhodni fronti je v vseh odsekih iniciativa slej ko prej na nemški strani

Neresnična zatiranje moskovske in anglosaške propagande - Boji za »Hudičovo skalo« v Stalingradu

Berlin, 19. nov. Uradno poročilo, ki ga je danes opoldne objavil sovjetski glavni stan, zatrjuje, da z vse fronte ni javiti ničesar posebnega. Britanska propaganda se je takoj popoldne z navdušenjem lotila te objave ter jo razširila, kolikor se je dalo. Razlog za to je razumljiv, saj so v Londonu že ves teden zatirjali, da je nemška vojska na vzhodu izčrpana in da ni zmožna več nikakršnih ofenzivnih dejanj.

Moskovsko uradno poročilo je torej Britancem in Američanom prišlo ravno prav, vendar pa je položaj bistveno drugačen od sovjetskega zatiranja. Na fronti ni nič novega, je bilo ovrženo takoj z vestmi, ki so prišle z odseka ob Volhovu, z odseka na Volgi, zlasti pa s Kavkaza. Ob Volhovu so nemške čete do konca izvedle prošlo noč celo vrsto operacij v velikem slogu; pri teh operacijah je bilo uničeno nekoliko sovjetskih polkov, zajeto nekoliko sto topov in voz ter zasedeni položaji znatne strateške važnosti. Ob Volgi, oziroma pravilneje rečeno na razvalinah Stalingrada, ki je bil nekdanji eden izmed največjih industrijskih središč Sovjetske zveze, se je obklopanje boljševikov še nadaljevalo in branilci ruševin so sedaj stisnjeni tesno okoli tako imenovane Hudičeve skale. To je ogromna in strma skalnata stena, ki se dviga navpično tik na desnem bregu Volge ter je obdana z globokim jarkom. Na tej skalnati vzpetini so si boljševiki uredili obrambne položaje. V neštevilnih jamah in luknjah, ki so si jih boljševiki izkopali še pred bitko, je urejen obrambni pas tik ob središču mesta. Tu so se vgnezdile skupine rdeče vojske, oborožene do zob in skrbno skrite, da bi nasprotnik ne opazil točk, kjer so postavile težke strojnice, možnarji in metalcini.

Dolej je Hudičeva skala vzdružala razne

Novi letalski napadi na sovražne ladie

Spopadi izvidniških elementov na cirenaškem bojišču - Nekaj sovražnih oklopnih sredstev uničenih

Glavni stan italijanskih oboroženih sil je objavil 20. novembra naslednje 909. vojno poročilo:

Na cirenaškem bojišču je bilo v spopadih izvidniških elementov uničenih nekaj sovražnih oklopnih sredstev. Na področju pri Agadabiji so bile zajete posadke sovražnih letal, ki jih je naše topništvo sestrelilo.

Naši bombniki so v pristaniščih v francoski Severni Afriki večkrat zaporedoma napadli angloško-ameriške ladje; nemški lovci so v letalskih spopadih sestrelili dve letali tipa Curtis.

Britanska letala so preteklo noč odvrkla nekaj bomb v bližini Catanje; bilo je nekaj škod brez človeških žrtev; protiletalsko topništvo je zadelo neko letalo tipa Wellington, ki je strmoglavilo na tla.

Na področju pri Lanzu Torinese je bilo zajetih 5 letalcev, med njimi 1 oficer, ki so tvorili posadko nekega letala, sestreljenega od letalskim napadom na Torino v noči na 19. t. m.

Čete Osi so zasedle strateško najbolj važne točke Severne Afrike

Berlin, 19. nov. s. V nekem poluradnem komentarju se podčrtava, da so se sile Osi z izkrcanjem v Tunisu polastile glavne postojanke, s pomočjo katere je mogoče popolnoma zagraditi zapadno Sredozemlje od vzhodnega. Konvoji za vzhodno Sredozemlje ne bodo mogli več kakor v preteklosti po poti ob tuniški obali. Sicilski kanal je postal s tem za sovražnika izredno nevaren. Z Bizerto se je Os razen tega polastila pomorskega oporišča, ki je morda najboljša v vsem Sredozemlju. Vojna je dokazala dovolj zadostno, da sile Osi, kadar zasedejo kako postojanko, jo tudi branijo do skrajnosti. Angloameriška utvara, da se bo mogoče polastiti brez strela vse francoske Severne Afrike, se je hitro razblinila, kakor je bil preprečen tudi sovražnikov načrt za vpad Rommela v hrbet. Za izvedbo tega načrta morajo Angloameričani osvojiti najprej Bizerto in mesto Tunis. Američani morajo dokazati zdaj, ali se znajo v Tunisu bolje boriti kakor na Filipinih. Razen tega morajo dokazati, da so med tem postali mojstri v oskrbovanju.

V Berlinu so zelo zadovoljni s temi prvimi uspehi. Dejstva so dokazala, da niso Američani in Angleži pristali v Severni Afriki in na kontinentu, temveč da so se sile Osi v pozdrav padalec vgnezdile v strateško najbolj važnih točkah Severne Afrike.

Španija ne zaupa anglosaškimi zagotovilom

Brezuspešni hujskajči manevri sovražne propagande

Rim, 19. nov. s. Medtem ko so pomen odločitev prijateljskega značaja, ki jih je izvedel Franco naravno in popolnoma razumeli v glavnih mestih Osi, skuša anglosaška propaganda zvičajno, toda brezuspešno s članki v londonskih listih, z radijskimi oddajami in s podatki izozemskimi dopisnicom v Londonu vsiliti misel, da je delna španska mobilizacija naperjena proti neki domnevni nevarnosti invazije s strani sil Osi. Gre za običajni anglosaški poskus vzbujanja dvomov in sumničenja glede nevarnosti Španije. Podobne manevre je poskušala nedavno angloško-ameriška propaganda glede Turčije.

Dejstvo je, da po nezahtevanih zagotovilih, ki jih Roosevelt dal glede Iberskega polotoka in španskega Maroka, Francova odločitev jasno izraža legitimno zadržanje po gestu, da je zaupanje dobro, nezaupanje pa boljše. Zaman je manevr anglosaške propagande, ko podčrtava, da sile Osi niso dale zagotovil, medtem ko jih je Roosevelt dal. Jasno je, da so s strani sil Osi, ki so prijateljske nove Španije od hudih in težkih časov državljanske vojne, vsakršna zagotovila odveč. Očitno je tudi, da je Roosevelt čutil dolžnost, dati nezahtevana zagotovila, ker je prišel v afriški in sredozemski prostor ki je v neposredni bližini Španije in njenih interesov, kot izrazit vpadelec v nevtralnno ozemlje. Toda kakšno vrednost naj se pripisuje Rooseveltovim zagotovilom in vsaki drugi besedi človeka, ki se je ponovno svečano obvezal, da ne bo poslal niti vorno zavračajo neutemeljene boljševiške vesti o namišljenih uspehih. Tudi novice iz odseka ob Tereku, kjer se razvijajo neprestani napadi in protinapadi, so zelo ugodne. Toda tu se pripravlja nekaj novega in v kratkem bo prilika za podrobnejša pojasnila. (Il Piccolo.)

Na finskih odseku

Helsinki, 19. nov. s. Finsko vrhovno poveljstvo poroča: V zadnjih 24 urah je vladal mir na fronti v Karelski ozini. Na fronti Aunasa je bil odbit sovjetski oddelek, ki se je skušal vrniti v finske postojanke. Na fronti vzhodne Karelije so se izjalovili polkuzi nekega sovjetskega odseka v odseku Rukajorjiva, da bi se oddelek polastil prednjih finskih postojank. V odseku Uhtua so se udejevala patrulje.

stila pomorskega oporišča, ki je morda najboljša v vsem Sredozemlju. Vojna je dokazala dovolj zadostno, da sile Osi, kadar zasedejo kako postojanko, jo tudi branijo do skrajnosti. Angloameriška utvara, da se bo mogoče polastiti brez strela vse francoske Severne Afrike, se je hitro razblinila, kakor je bil preprečen tudi sovražnikov načrt za vpad Rommela v hrbet. Za izvedbo tega načrta morajo Angloameričani osvojiti najprej Bizerto in mesto Tunis. Američani morajo dokazati zdaj, ali se znajo v Tunisu bolje boriti kakor na Filipinih. Razen tega morajo dokazati, da so med tem postali mojstri v oskrbovanju.

V Berlinu so zelo zadovoljni s temi prvimi uspehi. Dejstva so dokazala, da niso Američani in Angleži pristali v Severni Afriki in na kontinentu, temveč da so se sile Osi v pozdrav padalec vgnezdile v strateško najbolj važnih točkah Severne Afrike.

Italijanski letalstvo je prekosilo samega sebe

Madrid, 20. nov. s. Tukašnji listi opozarjajo na junaško delovanje fašističnega letalstva v Sredozemlju. Tunisu in alžirskih pristaniščih. List »Alcazar« piše, da so italijanska letala dosegla proti angloško-ameriški brodovju sijajne uspehe in da je italijansko letalsko orožje, katerega hrabrost je svetu že znana, prekosila te dni samega sebe, ko se je uveljavilo na ogromne razdalje in prisililo sovražna brodovja k umiku in razpršitvi vzdolž alžirske obale, potem ko so utrpela velike izgube.

Vichyska vlada mora pokazati pravo lice

Ugotovitve nemškega zastopnika v Parizu

Pariz, 19. nov. s. V svojih izjavah zastopnikom tiska je zastopnik nemške propagande rekel, da dve manifestaciji označujeta doslej položaj Vichyja. Prva je negativna, in sicer ugotovitve, da so Američani z vdorom v Alžir in Maroko prekinili diplomatske odnose. Druga je pozitivna, to je predlog za prehod nemških čet, ki so vstopile v nezasedeno Francijo. In vendar se ve, da sile Osi, ne da bi dvomile o stvarnosti in dobri volji predsednika Laval, upoštevajo, da je vichyska vlada igrala in namerava igrati na dveh šahovnicah. To dokazuje tudi dejstvo, da se je doslej sklepalo, ne da bi bil kakšen sklep izveden. Srdit odpor francoskih čet v Alžiru in Maroku je obstajal samo v uradnih komentarjih, toda nikoli ne stvarno, razen v redkih izjemah. Zadržanje samega admirala Darlana je bilo pod vplivom vichyske negotovosti in ne, kakor so nekateri trdili, pod vplivom vkorakanja italijanskih čet v gotove farneske predele. Glede generala Weyganda se potrjuje, da je bil aretiran in se nahaja sedaj v Nemčiji. En sam Giraud je zadostoval, je dodal zastopnik, ko je odgovarjal na vprašanje o razlogih te aretacije.

Za zdaj se čaka še na odločitev višijske

Angleži se boje še hujših pomorskih izgub

Rim, 19. nov. s. Mornariški urednik »Daily Maila« piše: V Sredozemskem morju in ob anglosaških oskrbovalnih poteh atlantske severnoafriške obale divja silna podmorniška ofenziva Osi od pričetka izkrcanja zaveznikov. Zaradi velike koncentracije sovražnih podmornic ni mogoče upati, da pomorske izgube ne bi bile hude.

Lizbona, 20. nov. s. »Diário de Lisboa« navaja podatke o potopitvah anglosaških ladij, ki jih je objavil Göbbels, in piše, da je Stafford Cripps potrdil trditve nemškega ministra, ko je priznal, da je podmorniška vojna najbolj resna nevarnost, ki ji morajo biti zavezniki kos.

Španija ne zaupa anglosaškimi zagotovilom

Brezuspešni hujskajči manevri sovražne propagande

Rim, 19. nov. s. Medtem ko so pomen odločitev prijateljskega značaja, ki jih je izvedel Franco naravno in popolnoma razumeli v glavnih mestih Osi, skuša anglosaška propaganda zvičajno, toda brezuspešno s članki v londonskih listih, z radijskimi oddajami in s podatki izozemskimi dopisnicom v Londonu vsiliti misel, da je delna španska mobilizacija naperjena proti neki domnevni nevarnosti invazije s strani sil Osi. Gre za običajni anglosaški poskus vzbujanja dvomov in sumničenja glede nevarnosti Španije. Podobne manevre je poskušala nedavno angloško-ameriška propaganda glede Turčije.

Dejstvo je, da po nezahtevanih zagotovilih, ki jih Roosevelt dal glede Iberskega polotoka in španskega Maroka, Francova odločitev jasno izraža legitimno zadržanje po gestu, da je zaupanje dobro, nezaupanje pa boljše. Zaman je manevr anglosaške propagande, ko podčrtava, da sile Osi niso dale zagotovil, medtem ko jih je Roosevelt dal. Jasno je, da so s strani sil Osi, ki so prijateljske nove Španije od hudih in težkih časov državljanske vojne, vsakršna zagotovila odveč. Očitno je tudi, da je Roosevelt čutil dolžnost, dati nezahtevana zagotovila, ker je prišel v afriški in sredozemski prostor ki je v neposredni bližini Španije in njenih interesov, kot izrazit vpadelec v nevtralnno ozemlje. Toda kakšno vrednost naj se pripisuje Rooseveltovim zagotovilom in vsaki drugi besedi človeka, ki se je ponovno svečano obvezal, da ne bo poslal niti vorno zavračajo neutemeljene boljševiške vesti o namišljenih uspehih. Tudi novice iz odseka ob Tereku, kjer se razvijajo neprestani napadi in protinapadi, so zelo ugodne. Toda tu se pripravlja nekaj novega in v kratkem bo prilika za podrobnejša pojasnila. (Il Piccolo.)

Nepopustljivost Madžarske v borbi proti boljševizmu

Mogočne manifestacije v madžarskem parlamentu - Vojni minister general Nagy o vojnih ciljih

Budimpešta, 19. nov. s. Debat o proračunu narodne obrambe, ki je bila v parlamentu, je dala povod za mogočne manifestacije za vojsko. Poslanec Boethy je izjavil, da se mora vojna proti boljševizmu voditi ob strani zaveznikov Osi do zmage in da bo to zahtevalo še naporov in žrtev.

Nato je govoril minister za narodno obrambo general Nagy. Ob velikih pozornosti vseh poslancev je general Nagy izjavil, da so napori vlade predvsem usmerjeni na ojačenje vojske, ki je najvažnejše jamstvo za bodočnost države. Govorec o vojni proti boljševizmu je general Nagy izjavil, da se je Madžarska postrojila ob strani Italije in Nemčije, da brani lastno neodvisnost, kulturo in vero. Danes je boljševiška nevarnost že 2.000 km od madžarske meje. Ob Donu se naši vojaki ne bore za tuje interese, temveč samo za to, da zagotove in zajamčijo narodu bodočnost in razvoj. Globoka vera v zmago prejšnja madžarska vojska, v zmago, ki bo dosežena ob strani čet Osi. Kri, ki jo Madžari prelivajo na bojiščih vzhodne fronte, bo prispevala, da bo Madžarska pridobila dostojno mesto v novem redu, ki bo nastal po zmagi. Notranja fronta, je nadaljeval minister, mora biti bolj kot kdaj trdna. Boreča se vojska zahteva od države red, delo in disciplino.

Minister Nagy je potem govoril o obveznih delovnih taboriških za žide. Izjavil

riji vsi drugi narodi pred dvema letoma, vključno s tistimi, ki so daleč od bojišč. General Franco, okrog katerega moramo biti bolj kot kdaj zbrani v strnjelih množicah, je sklenil ojačiti naša obrambna sredstva. Ta mera v ničemer ne spreminja dosedanjega zadržanja naše domovine. Gre samo za ojačenje tega zadržanja.

Špansko-italijansko prijateljstvo

Madrid, 19. nov. s. Italijanski Kr. veleposlanik je smotil prirediti večerjo v čast španskega zunanjega ministra Jordana. Udeležili so se visoke osebnosti iz španskih političnih krogov.

Os nove evropske kulture

Monakovo, 19. nov. s. V Monakovu je bila otvorjena zimska sezona društva prijateljske Nemške akademije z govorom državnega tajnika Guttnerja, ki je očrtal uspehe lanskega leta pri udeleževanju v tujni s pomočjo gledališča, kina in propagande. Guttner je nadaljeval: Sodelovanje Italije in Nemčije, je in ostane tudi v duhovnem in kulturnem področju os bodoče evropske kulture, teko kakor današnja Italija predstavlja vso tradicijo antične sredozemske civilizacije. Nemčija pa je utelešen prispevek nemškega elementa k evropski kulturi. Ko bo ta vojna zaključena, bo prišla ura za sodelovanje vseh narodov v Evropi za ustvarjanje nove kulture.

Odmevi proslave obletnice sankcij

Stockholm, 20. nov. s. Rimski dopisnik lista »Dagens Nyheter« objavlja članek o sedmi obletnici krivičnih sankcij proti Italiji in piše v tej zvezi, da sta italijanski narod in Stranka spet enkrat dala Mussoliniju zagotovilo polne zvestobe in polne udanosti. Pisec nadalje poudarja polet in velikansko navdušenje siciliskega ljudstva o priliki inspekcijskega potovanja podtajnika Stranke in njegovega obiska v raznih krajih otoka, pri čemer je prišlo do manifestacij, v katerih je italijanski narod potrdil svojo voljo do borbe in svojo vero do zmage.

Ankara, 20. nov. s. O manifestacijah, ki so se vršile v Italiji o priliki sedme obletnice krivičnih sankcij, so vsi turški listi poročali z vidnimi poudarki in pri tem poudarili pomen te obletnice zlasti v sedanjem položaju. Listi opozarjajo tudi na tovariško sodelovanje nemškega naroda pri tej obletnici.

Gradnja prekobalkanske ceste

Sofija, 19. nov. s. Med bolgarsko vlado in neko italijansko družbo je bila sklenjena pogodba za gradbo ceste, ki bo vezala albanska pristanišča Drač in Antivari s Sofijo in z Rušukom. Po pogodbi bo zgrajeno svobodno pristanišče v Antivariju. Ob enem je bila ustanovljena italijansko-bolgarska družba za upravljanje nove ceste.

Poročilo turškega zunanjega ministra

Ankara, 19. nov. s. Na sestanku parlamentarne skupine ljudske stranke je zunanji minister Menemendoglu imel dolg govor, s katerim je skupno obvestil o mednarodnih dogodkih zadnje tedne. Skupina je odobrila poročilo zunanjega ministra.

Nepopustljivost Madžarske v borbi proti boljševizmu

Mogočne manifestacije v madžarskem parlamentu - Vojni minister general Nagy o vojnih ciljih

Budimpešta, 19. nov. s. Debat o proračunu narodne obrambe, ki je bila v parlamentu, je dala povod za mogočne manifestacije za vojsko. Poslanec Boethy je izjavil, da se mora vojna proti boljševizmu voditi ob strani zaveznikov Osi do zmage in da bo to zahtevalo še naporov in žrtev.

Nato je govoril minister za narodno obrambo general Nagy. Ob velikih pozornosti vseh poslancev je general Nagy izjavil, da so napori vlade predvsem usmerjeni na ojačenje vojske, ki je najvažnejše jamstvo za bodočnost države. Govorec o vojni proti boljševizmu je general Nagy izjavil, da se je Madžarska postrojila ob strani Italije in Nemčije, da brani lastno neodvisnost, kulturo in vero. Danes je boljševiška nevarnost že 2.000 km od madžarske meje. Ob Donu se naši vojaki ne bore za tuje interese, temveč samo za to, da zagotove in zajamčijo narodu bodočnost in razvoj. Globoka vera v zmago prejšnja madžarska vojska, v zmago, ki bo dosežena ob strani čet Osi. Kri, ki jo Madžari prelivajo na bojiščih vzhodne fronte, bo prispevala, da bo Madžarska pridobila dostojno mesto v novem redu, ki bo nastal po zmagi. Notranja fronta, je nadaljeval minister, mora biti bolj kot kdaj trdna. Boreča se vojska zahteva od države red, delo in disciplino.

Minister Nagy je potem govoril o obveznih delovnih taboriških za žide. Izjavil

Obletnica prvih pristopov k Trojnemu paktu

Berlin, 20. nov. s. Nekateri današnji dnevniki se spominjajo pristopa Madžarske, Rumunije in Slovaške k trojnemu paktu pred dvema letoma, pripominjajoč, da so bili prvi trije narodi evropskega vzhoda prvi, ki so se pridružili mogočnemu bloku Trojnega pakta, ki je že danes poprej opozarjal na nevarnost resnih zapletljivev na južnem vzhodnem odseku Evrope in na osebnih britanskega gospodstva.

List »Lokalanzenger« piše, da so vsi trije navedeni narodi v teku zgodovine, starejše in novejši, na lastni koži izkusili nezadržno ekspanzionistično voljo boljševiške Rusije in da so kasneje Rumunija in Madžarska skupno z drugimi zavezniki prav zaradi teh izkušenj sklenili, boriti se na strani vojsk Osi, ne le zaradi dokončnega izločenja hude boljševiške nevarnosti, ki je pretila celini, temveč tudi zaradi organizacije nove Evrope po ideoloških načelih Italije in Nemčije.

Visoki komisar

na novem sedežu konzulata Nezavisne Države Hrvatske

Predčerašnjim je Visoki komisar posetio novi sedež konzulata Nezavisne države Hrvatske, kjer sta ga sprejela višji svetnik dr. Ivančić in novi konzul prof. Baljčić. Visoki komisar jima je tako vrnil poset, ki sta ga napravila pred dnevi v vladni palači, ter se je z njima prisrčno

razgovarjal. Nato si je ogledal lepe nove prostore predstavništva prijateljske in zavezniške države.

Pri tej priliki se je Eksc. Grazioli zanimal tudi za dogotovitev del na palači Bata.

V Ameriki narašča odpor proti sodelovanju v izvenameriški vojni

Rim, 19. nov. s. List »Baltimore News Post« ugotavlja, da je Amerika že silita »obznanjanja vrednih obtožb« in da prevladuje mnenje, da drugi preveč izkoriščajo Zedinjene države. V splošnem vlada prepričanje, da »združeni narodi« prepuščajo Ameriki glavno težo vojnih naporov. List objavlja pismo neke čitateljeve, v katerem je rečeno: »Zakaj moramo žrtvovati svoje snove, brate in moče, da rešimo Evropo in predvsem Anglijo. Evropa je bila vedno kotel z intrigami in borbami. Ne verujem v vojno in sem proti temu. Da se daje pomoč drugim, da se lahko borijo. Z nasiljem ne bomo nikoli rešili človeštva pred nezadovoljstvom in sovraštvom.« To pismo, dodaje list, bodo odobrili mnogi Američani. Vsi so mnenja, da so Američani bedaki, ako ugodijo zahtevam Angležev, Sovjetov in Kitajcev.

Rim, 18. nov. s. V New Yorku se je sestajal pod pokroviteljstvom lista »New York Herald-Tribune« nekakšen kongres, ki razpravlja o povojnih vprašanjih, predvsem o vprašanjih prehrane in gospodarske obnove ter vzpostavitve mednarodnega reda. Med glavnimi govorniki sta bila Wilkie in državni podtajnik Sumner Welles. Wilkie se je zavzemal za gospodarsko zboljšanje narodov in za pravico vseh do kritike vojnega vodstva. Gospodarsko zboljšanje se ne more doseči z novimi iz-

javami, kakršne so bile n. pr. v atlantski listini, kajti izvedba načel tega dokumenta zavisi predvsem od njih sprejema med samimi narodi. Wilkie je opozoril, da ni bilo mogoče doseči mednarodnega sporazuma po prejšnji vojni. Zavezniki morajo določiti, kaj hočejo, je dodal Wilkie. Predvsem pa se je treba sporazumeti glede definicije »zavezništva«.

Sumner Welles je izjavil, da nihče ni tak optimist, da bi si ustvarjal, da je konec že blizu in da ne bo treba več premagati velikih ovir in prestatih velikih žrtv. Nič ni bolj usodno nevarnega, je izjavil, kakor splošna ameriška utvara, da je namera ali želja že isto kakor uresničenje. Tragičen dokaz tega naj bi bil Kellogg-Briandov pakt. Govorec o bodočem mednarodnem redu je Sumner Welles priznal, da sta v Ameriki dve prevladujoči šoli, ki bosta vedno bolj skušali uveljaviti svojo strujo. Prva je šola izolacionizma, ki smatra vojno za neizogibno v ostalih delih sveta vsaj vsaki 20 let in trdi, da ni potrebno, da se Amerika teh vojen udeležuje in prevzame odgovornost za to, kar se dogaja v ostalih delih sveta. Drugo šolo, ki jo Sumner Welles označuje za imperialistično, vztraja pri tem, da si mora Amerika naprtiti breme celega sveta in da morajo tudi vsi ostali narodi takoj sprejeti načela, v katera veruje ameriški narod.

Najdena žrtev komunističnega zločina

Med smrtnimi žrtvami, ki jih je komunistično zločinstvo zahtevalo letošnje poletje na našem podeželju, je bil tudi župnik pri Sv. Vidu nad Cerknjo Karel Žužek. Dne 14. julija se je odpravil s kolegom od Sv. Vida proti Begunjam. S svoje poti se ni več vrnil. Kmalu so se raznesle vesti, da je padel v roke partizanom, in da so ga ti umorili. Te vesti so potrdili tudi domači partizani, ki so se hvalili, da je župnik »že dobil, kar mu je šlo«.

Ko so bili partizani potem razgnani, so začeli župnika iskati grob svojega dušnega pastirja. Iskanje je dolgo časa ostalo brez uspeha. Pretekli teden pa je neki posestnik iz Sv. Vida, ko je šel z vozom po drva, slučajno našel na grob. Ne da bi vedel kdo je v njem, je obvestil sosedo, ki so se nato podali v gozd in začeli odkopavati grob. V nekem grmu v bližini so našli polomljen bicikel, v katerem so spoznali župnikovo last. Zdal je bilo gotovo, da je v grobu župnik Žužek. Skrbno so nadaljevali ljudje svoje žalostno delo in kmalu odkopali župnikovo truplo. Kolikor se da sklepali, so partizani župnika ustrelili, nato ga pa v naglici pokopali. Ker je bilo njegovo truplo močno obteženo z velikim kamenjem, je verjetno, da župnik še ni bil mrtev, ko so ga pokopali. Iz lege trupla so tudi res sklepali, da se je v grobu prebudil iz nezavesti, da si pa ni mogel več pomagati. Razbojniki so mu, preden so ga zakopali, iztrgali tudi zlate plombe iz zobovja.

Truplo pokojnega župnika Žužka so prepeleli k Sv. Vidu. Med prebivalstvom vse širne okolice je ta pretrpela največja žalba, ki jo je povzročila odpor proti komunizmu in partizanstvu in okreplila voljo za kar najodločnejšo borbo proti njima.

Zaveznštvo židov in Američanov v Severni Afriki

Tanegr, 18. nov. s. Glavno židovsko vodstvo angloameriške vojske se je zopet uveljavilo v Severni Afriki s takojšnjo obnovo židov ugodnih zakonov in Alžiru in Maroku in s takojšnjo podporo ameriškim vojaškim oblastem, katero nudijo v Alžiru židovski agitatorji in komunistični zločinci. Židovska roka je odredila aretacijo uglednih alžirskih osebnosti, ki so bile vržene v ječo, ker se jih smatra za sovražnike politično-finančnih interesov židovskih zajednic v Severni Afriki. Židovske zajednice v Alžiru, Maroku in Tunisu, ki so bile vedno tesno povezane z velikimi finančnimi interesi Londona in New Yorka, so imele prevladujoč vpliv v političnem in državnem neredu v francoskem kolonialnem imperiju. Židje so pričakovali angleške in ameriške vojske in brž ko so ti prišli na tla francoske Afrike, so se jim takoj podvržili ter predložili obenem Rooseveltovim in Churchillovim generalom svoje sezname za pregranatavo in masčevanje. Naglost, s katero so se angleški in ameriški generali takoj podvržili krajevnim židovskim intrigam, dokazuje, da so imele visoke vojaške oblasti tnačne ukaze, naj se opirajo na židovski element in se »kretajo po nasvetih in navedbah židov. Odvratno in nesramno lice Izraela stoji za Rooseveltom in Churchillom. Kdor pozabi na navzočnost tega obraza, ne more razumeti poteka te vojne.

Turški list o nevarnostih in težkočah za Anglosase

Ankara, 19. nov. s. »Džumhuriyet« poroča v uvodniku o dogodkih v Afriki in v Sredozemlju in poudarja, da je treba upoštevati težkoče za Angloameričane, ki so nastale zaradi tega, ker se morajo boriti onstran morja in se po morju oskrbovati. Anglosasi so utrpeli zelo hude izgube na morju v treh letih in še vedno izgubljajo svoje ladje, tako da se ne ve, ali njih sedanja tonaža zadostuje za njih potrebe. Akcija v Afriki je Angloameričanom naložila nova bremena in jim napravila nove težkoče v prevažanju. Ni lahko zagotoviti moderni armadi, piše list, vse, kar ji je potrebno. Ogromne vrste ladij morajo preko Atlantika doseči Afriko, kjer bodo morali Angloameričani v vsakem primeru obdržati velike sile. Konec koncev je prisilila akcija, ki je bila podvzeta, da bi Os razpršila svoje energije, same demokracije, da trošijo svoje lastne energije.

Trije največji porazi ameriške mornarice

Tokio, 19. nov. s. V tukašnjih krogih komentirajo ogromne izgube severnoameriške mornarice v tretji bitki pri Salomonskih otokih in opozarjajo na čuini morsk Washingtonskih oblast in na mučna uradna priznanja ameriškega mornariškega ministrstva, ki je najavilo izgubo samo dveh lahkih križark in 6 rušilcev. Ostanek bo naznanjen po dozh za običajnim kapljemom. Neizpremenljivo dejstvo pa je, poudarjajo v teh krogih, da je Amerika izgubila nadzorstvo v južnem Pacifiku in če bo še poizkušala s kakšnim nadaljnjim udarcem, bo vnovič sprejeta tako, kakor v treh pomorskih bitkah pri Salomonskih otokih, ki bodo prešla v zgodovino kot trije največji porazi ameriške mornarice.

Nemiri v Indiji

Bangkok, 19. nov. s. Angleška policija je aretirala mnogo indijskih patriotov, med njimi Aghaja Fapela, sina Valašaja Fapela, člana kongresa, zaradi kršenja zakona za obrambo Indije. Aghaj Fapel je bil aretirani, ko je stopil iz svojega stanovanja v Bombaju. Nekaj indijskih mladeničev ga je skušalo osvoboditi, ko so ga peljali v ječo. Ustavili so avtomobil, v katerem je bil z dvema agentoma. Nastalo je streljanje z revolverji med agenti in mladeniči. Eden od mladeničev je bil ranjen.

Višjo šolo v Daki, ki je bila zaprta na ukaz oblasti pred dvema mesecema, je skupina dijakov, ki je vdrila v šolo, razdejala. Mnogo ljudi je bilo aretiranih tudi v Delhiju, kjer že več dni korakajo skupine mladeničev po cestah in pojejo pesmico, ki zasmejuje Angleže. To pesmico so razširili v tisočih izvodih po vsem mestu.

Ob eksploziji bombe je bila hudo poškodovana električna centrala v Karakiju.

Bangkok, 19. nov. s. Bengalska vlada je prepovedala plovo po reki Hongi in njenih pritokih proti morju. Trdijo, da naj bi ukrep imel namen preprečiti beg indijskih patriotov, ki jih policija že dolgo išče.

Anglija je v socialni politiki daleč za Osjo

Stockholm, 20. nov. s. Kakor piše danes londonski poročevalec lista »Dagens Nyheter«, pričakujejo v Angliji parlamentarno razpravo tolikšnega obsega, kakršne ni bilo že dolgo let. Glavna točka dnevnega reda bo poročilo Beveridgea o velikem načrtu socialnih reform in korist britanskega ljudstva. Načrt, ki prihaja za demokratično Veliko Britanijo značilno pozno, in ki ga očitno vsiljujejo sedanje razmere, predstavlja slab posnetek vsega onega, kar so že zdavnaj uresničili v državah Osl. Beveridgeovo poročilo predvideva izzvati velike parlamentarne viharje, ki so tipični za britansko politiko in pri katerih bodo udeležene skupine visoke finance in plutokracije, ki bodo nastopile z vsemi dovoljenimi in nedovoljenimi sredstvi, da bi bojkotirale osmetek reform od vsega začeta in še preden bi mogel postati zakon. Drugo vprašanje, ki bo razbujalo duhove, je vprašanje, ali naj bi se te socialne reforme izvršile še sedaj ali pa naj se odlože na povojni čas. Desnica je za drugo stališče, levica pa za prvo.

V Madridu aretiran komunistični terorist

Madrid, 20. nov. s. Policija je danes aretirala enega izmed morilcev znanega novinarja Calva Sotela, nekoga Filipa Garcia Martineza, ki je pod izmišljenim imenom živel v Madridu. V dobi rdečega terorja je dosegel stopnjo kapitana v tako zvanj napadalni straži. Da bi se izognil nevarnosti bojščja, je ustanovil posebno oboženo tolopo, ki je izvršila vrsto zločinov. Razen umora Calva Sotela je morilec osebno izvršil nad 50 umorov.

Potres v Turčiji

Ankara, 19. nov. s. »Poročajo nadaljnje podrobnosti o potresu, ki je zadela razne kraje v Turčiji. Precej močne sunke so čutili v preteklih dneh tudi v Carigradu. Po vestih iz Balkesira je bil potres posebno hud v teh predelih in je zahteval mnogo žrtv. Turški Rdeči križ je takoj poslal pomoč.

Rumunski ustavni sistem

Iz revije »Relazioni Internazionali« posnemamo naslednji informativni sestavek o rumunskem ustavnem sistemu:

Ko je v septembru 1940 maršal Antonescu prevzel v Rumuniji oblast, je njegov nastop pomenil zrušenje prejšnjega režima kralja Karola, ki se je naslanjal na kratkotrajno ustavo z dne 27. februarja 1938. Spominjamo se še, kako je ta na pol avtoritarne ustava predstavljala nekoristen poskus rešitve, ki si ga je bil bivši kralj zamislil, da bi odstranil huda nasprotja, da katera je njegova notranja in zunanja politika nalezela v zdravih slojih rumunskega prebivalstva.

Čim je maršal Antonescu prevzel oblast, je njegov režim z ukazom z dne 5. septembra 1940 ukinil ustavo iz leta 1938. Dva dni nato je Antonescu prevzel izvajanje vse državne oblasti razen vladarskih predprav in je v svojih rokah združil tudi zakonodajno oblast. Istočasno si je nadel naslov »Conducator« (vodja) in je s tem uvedel v državo avtoritarno načelo. V dveh letih vladanja je novi režim izvedel popolno politično, gospodarsko in pravno preobrazbo Rumunije z novimi zakonodajnimi predpisi, ki jih je izdal Conducator s pristankom vladarske oblasti; zakonodajno oblast je po teh predpisih prevzel Conducator, ne da bi za njeno izvajanje potreboval pristanka še drugih organov in brez razlikovanja med ustavnimi in navadnimi zakoni. To je pomenilo, da zakonodajni predpisi, ki jih je izdal Conducator, niso več bili podvrženi nobenemu nadzorstvu v pogledu svoje ustavnosti, v ostalem že zato ne ker po ukinutvi ustave iz leta 1938 ni bil doslej formalno razglašen noben nov ustavni zakon. Pooblastila, ki jih je izvajal Conducator, pa je narod potrdil s plebiscitom z dne 9. novembra 1941.

Po radikalni spremembi rumunskega prav-

nega sistema, ki je bil s tem izvršen, je postala anahronistična tudi pristojnost kasacijskega sodišča o presoji ustavnosti zakonov. Ta anahronizem je odpravil ukazom z dne 23. septembra t. l., ki se nanaša »izvajanje pristojnosti kasacijskega sodišča v presoji ustavnosti zakonov«. Ta ukaz je navedeno pristojnost ukinil tako glede zakonov kakor ukazov zakonov in ukazov, ki so bili izdani po 5. septembru 1940 in bodo še izdani do razglasitve nove ustave. S tem je bil odpravljen poslednji ostanek ustavnega režima iz leta 1938, ki naj bi mu pristojnost kasacije služila za jamstvo.

Utemeljitev citiranega ukaza, ki ga je maršal Antonescu predložil v podpis podpredsednik vlade, je za rumunsko javno življenje celo pomembnejša od samega ukaza, kajti v njej so obrazložena vsa glavna pravna načela sedanjega režima. Tako se najprej poudarja nasprotje med režimom Conducatorja in prejšnjim političnim sistemom, nakar se poudarja osredotočenost vse oblasti v rokah predsednika vlade, ki postaja tako vir slehernega zakonodajnega pravila, medtem ko se plebiscitarni pristanki naroda z dne 9. novembra 1941 lahko označi kot vodilo rumunskega ustavnega življenja. Conducator države je torej postal in je edini zakonodajni vir in on sam je tudi edini sodnik, ki presoja ustavnost izdanih zakonov.

Navzlic tem temeljnimi načeli, ki tvorijo osnovo rumunske države, pa si rumunski oblasti vendarle prizadevajo, da bi dale Rumuniji novo ustavo, kakor to omenja tudi navedeni ukaz o ukinutvi pristojnosti kasacijskega sodišča v presoji ustavnosti zakonov. Posebni komisiji je bilo namreč poverjeno, da izdela novo ustavo, ki se bo seveda v celoti naslanjala na gori navedena, povsem avtoritarna načela.

Gospodarstvo Organizacija italijanskega gospodarstva z mineralnim oljem

Beograjski list »Donauzeitung« objavlja zanimiv članek o italijanskem gospodarstvu z mineralnim oljem, v katerem najprej spominja na svoječasne tendence vesti ameriškega tiska, češ da Italija ne bo imela dovolj mineralnega olja, kar pa najbolje demantirajo uspehi poveljnika podmornice Enza Grossija, ki mu je drugič uspelo potopiti ameriško oklopnico. Sploh so Američani podcenjevali vojaško pripravljenost onih sil, pri čemer nič ne spreminja na stvari dejstvo, da je Amerika največji proizvajalec mineralnega olja na svetu. Italija je že pred vojno vodila smotno politiko gospodarstva z mineralnim oljem, ki omogoča popolno oskrbo tudi v dobi vojne. Že leta 1926 je bila ustanovljena poldržavna družba za mineralno olje Azienda Generale Italiana Petroli, kratko nazvana AGIP. Ta družba je bila ustanovljena s početno glavnico 100 milijonov lir in je na njej država udeležena s 60%. Postopno se je razvila v monopolno družbo. Razvoj tega podjetja vzbuja začudenje. Družba je pričela s sistematičnim izsledovanjem nafte v Italiji, pozneje pa je težišče svojega delovanja prenesla v Albanijo. Že leta 1927 je ustanovila za izkoriščanje albanških ležišč nafte posebno družbo Azienda Italiana Petroli Albani (AIPA), ki je leta 1940 prešla v izključno posest družbe AGIP. V teku let si je družba AGIP pridobila še številne druge udeležbe tudi v drugih državah.

Važen korak v organizaciji gospodarstva z mineralnim oljem je bila leta 1936 ustanovitev druge velike italijanske družbe Azienda Nazionale Idrogenazione Combustibili, kratko ANIC, in sicer z glavnico 500 milijonov lir, ki je bila pozneje zvišana na 750 milijonov lir. Ustanovitev te družbe je bila v zvezi s programsko izjavo Duceja 20. maja 1936 pred nacionalnim korporacijskim svetom, da mora Italija v zvezi z izkoriščanjem albanških ležišč

Znaten napredek je bil zabeležen tudi pri izkoriščanju virov metanovega plina in pri uporabi tega plina za pogon. Že pred vojno so pričeli izkoriščati številne izvore zemeljskega plina. Že leta 1939 je proizvodnja plina skupaj s proizvodnjo metana v koksarnah dosegla preko 20 milijonov kubičnih metrov. Medtem paso bili odkriti novi viri plina.

Za uspešno gospodarstvo z mineralnim oljem je pomemben prenos vse proizvodnje, uvoza in prevoza na poldržavno družbo AGIP, ki je letos prevzela tudi zapletene naprave angleških in ameriških petrolejskih družb. Po nedavno objavljenem zakonu prevzame družba vse naprave 21 anglo-ameriških družb po komisijski ugotovitvi prevzemni ceni. V tej zvezi je družba AGIP sklenila povišanje glavnice od 0.5 na 1 milijardo lir. Na isti črti koncentracije je tudi ustanovitev generalnega komisariata za gospodarstvo z mineralnim oljem pri korporacijskem ministrstvu, ki je vrhovna instanca za vsa vprašanja, ki so v zvezi z mineralnim oljem. Ta generalni komisariat se za izvedbo svojih ukrepov poslužuje družbe AGIP. S tem se je monopolni položaj družbe AGIP v italijanskem gospodarstvu z mineralnim oljem še bolj utrdil.

Razvoj italijanskega filma

Pod gornjim naslovom prinaša »Frankfurter Zeitung« daljšo razpravo o napredku italijanske filmske industrije, v kateri se srečno združujeta privatna in javna iniciativa države. Pred leti je država zgradila zgledne produkcijske naprave in ki je poskrbela za to, da se je proizvodnja združila v močnih proizvajalnih tvrdkah. Organizatorstvo je vse italijansko filmsko gospodarstvo obseženo v fašistični federaciji za igralstvo, v čigar okviru so posebni odbori za proizvajalce, izposojevalnice, obrate za kopiranje, za kinematografe in tehnično pomožno industrijo. Poleg tega obstajajo državna produkcijska družba Cine Città, konzorcij za izvoz filmov CEFI, družba za nakup in uvoz inozemskih filmov ENAIE, avtonomni odelček za filmski kredit pri zavodu Banca Nazionale del Savoro, tehnični preizkuševalni zavod za filmsko stroko in državni zavod za kulturne filme »Luce«. Čeprav je filmska stroka kot produkcijska stroka podrejena korporacijskemu ministrstvu, je glede na posebno vlogo filma vrhovna odločilna instanca za odobravanje filmov v posebnem odelčku ministrstva za kulturo in propagando.

Do lanskega leta je bilo v Italiji 75 priznanih produkcijskih družb. Njih število se je letošnjem letu v zvezi s koncentracijo skrbilo na 38. Te priznane tvrdke dobivajo produkcijske premije ministrstva za kulturo in propagando.

Produkcijske družbe dobe za proizvodnjo filma potreben cenjen kredit (po 3%) od zavoda Banca del Savoro, in sicer do 40% produkcijskih stroškov ali do 20% predvidenih dohodkov v Italiji. Če ta pomoč ni zadostna, dobijo podjetje nadaljnjo garancijo države v obliki tehničnih in finančnih sredstev, ki jih da na razpolago državna produkcijska družba Cine Città.

V primerj z letom 1934, ki se lahko smatra kot ustanovitveno leto italijanskega filmskega gospodarstva, se je število atelejev podvojilo, kapaciteta pa se je mnogo bolj povečala. Celotni produkcijski stroški, ki so znašali v letih 1932 do 1937 povprečno 50 milijonov lir na leto, so leta

Gospodarske vesti

— Zaključek italijansko-nemške razstave sodobnih surovin. Poročali smo že o italijansko-nemškem kongresu za nove surovine, ki je bil v Turinu zaključen prejšnji teden, ko je bila zaključena tudi razstava sodobnih surovin. Navzile strokovnemu značaju te razstave je privedel posetilo preko 50.000 obiskovalcev.

— Pomen premoga v industrijski proizvodnji. Premog je najvažnejša surovina v industrijski proizvodnji, zlasti še tam, kjer ni na razpolago dovolj vodnih sil, ki bi se dale izkoristiti za pridobivanje električnega toka. Za razne panoge industrijske proizvodnje pa je sam premog neobhodno potreben. Evropska celina ima na razpolago velika ležišča premoga, ki več nego krijejo vse potrebe vojne proizvodnje. V tej zvezi navajajo nemški listi, da je za en kubični meter plina potrebno 0.002 tone premoga, za eno kilovatno uro električnega toka 0.001 tone premoga, za eno tono jekla 2 toni premoga, za eno tono smetlične bencina 5.5 tone premoga, za eno tono aluminija 17.5 ton premoga, končno je potrebno, da se izdela en srednjevelik tank 90 ton premoga, da se izdela en bombnik 115 ton premoga in da se zgradi ena oklopica 120.000 ton premoga.

— Najboljša krava v Nemčiji. Nemška organizacija prehranbenega gospodarstva že vrsto let prireja tekmovanje za najboljša rezultate v pogledu mlečnosti krav. Letos je v tej konkurenci zmagal neki kmet v alpskem predgorju, ki je dosegel v svojem hlevu letno povprečje 5580 kg mleka in 212 kg masla od vsake krave. To pomeni, da je odpadlo na vsako kravo dnevno 13 kg mleka. Najboljša krava v njegovem hlevu, ki je dosegla letošnji rekord, je dala v enem letu 8755 kg mleka odnosno 300 kg masla.

— Nova banka v Zagrebu. V Zagrebu je bila ustanovljena Internacionalna banka d. d. Glavnica novega zavoda znaša 750.000 lir.

— Ogromno narasli državni dolg v Ameriki. Pred izbruhom prve svetovne vojne je znašal državni dolg Zedinjenih držav le 1.2 milijarde dolarjev. Ob koncu te vojne je dolg narasel na 26.5 milijarde dolarjev. V prvem desetletju po vojni se je ta dolg z odplačili zopet zmanjšal na 20.9 milijarde dolarjev, dokler ni leta 1933 nastopil svojo funkcijo predsednik Roosevelt, ki je s svojimi eksperimenti za rešitev gospodarske krize povzročil že pred sedanjo vojno znatno povečanje državnega dolga. Tako je leta 1939 znašal ameriški državni dolg 40.9 milijarde dolarjev, v teku prvega leta vojne v Evropi se je dvignil na 44.1 milijarde, v teku drugega leta na 50.7 milijarde in v teku tretjega leta na 56.3 milijarde dolarjev. Po najnovejših cenitvah je računati, da je ameriški državni dolg medtem že prekorachil mejo 100 milijard dolarjev. To je najvišji znesek državnega dolga, ki ga je kdaj zabeležila katerekoli država. Zakonitna najvišja meja za zadolžitev je bila lani povišana od 45 na 125 milijard dolarjev. Pri sedanjem tempu najemanja novih posojil bo trajalo le še nekaj mesecev, pa bo dosežena gori navedena zakonita meja. Zato je pričakovati, da bo ameriški zakladni urad v kratkem primoran obrniti se na kongres, da pristane na ponovno zvišanje te meje za zadolžitev. Letna obremenitev zveznega proračuna zaradi plačila obresti je znašala pred prvo svetovno vojno komaj 25 milijonov dolarjev, sedaj pa je narasla že na preko 2 milijardi dolarjev, čeprav se zvezne obligacije obrestujejo imetnikom le z 2 do 2 in pol odstotka, zakladni boni pa imajo mnogo nižjo obrestno mero, ki znaša za enoletne zakladne bone nekaj manj kakor 1%.

— Blokirane ameriške terjatve. Pogost se navajajo v listih številke o znesku blokiranih terjatev evropskih držav v Ameriki. Ameriške statistike pri tem zamolčejo kakšne so zamrznjene terjatve ameriških bank v evropskih državah. Sedaj navajajo nemški listi, da znašajo blokirane ameriške terjatve v kontinentalni Evropi okrog 75 milijonov dolarjev, na Japonskem pa znašajo skoro 70 milijonov dolarjev. Poleg tega imajo ameriške banke še v ostalih azijskih državah za okrog 70 milijonov dolarjev zamrznjenih terjatev.

— Na Filipinih bodo pridelovali bombaž namesto sladkorja. Na Filipinih je močno razvita sladkorna industrija, ki je preje oskrbovala predvsem Zedinjene države. Po zasedbi od strani Japonske je odpadlo zunanje tržišče za sladkor. Zato se je japonska vojaška uprava v Manili odločila za temeljito prenosno filipinskega gospodarstva. Površino, ki je sedaj zasajena s sladkornim trsom, bodo v petih letih posadili z bombažem. Že letos so kulture bombaža dosegle 15.000 ha, v petih letih pa je predvideno povečanje površine za 455.000 ha. Od sladkornih tvornic bodo obratovalle le še one, ki pripadajo domačinom, druge sladkorne tvornice pa bodo izdelovale alkohol.

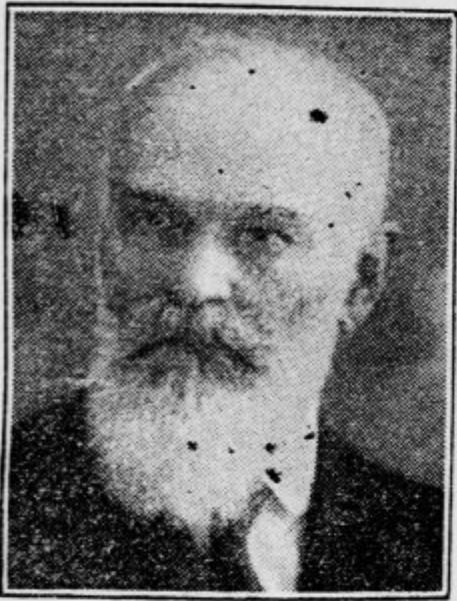
— Inflacija v Čungkingu. Po podatkih finančnega ministra čungkingške vlade znaša sedaj obtok bankovcev na področju Čungkinga 22.5 milijarde juanov, to je za 8.5 milijarde več nego pred enim letom. V primerj z letom 1937 je edaj obtok bankovcev štirinajstkrat večji, saj je znašal pred 5 leti le 1.6 milijarde juanov, pri čemer pa je treba še upoštevati, da se je takrat razdelil ta obtok na celotno področje Kitajske, medtem ko se sedanjí povečani obtok nanaša le na nezasedeni del Kitajske.

Razbojništva ameriških vojakov na Filipinih

Kebu (Filipini), 18. nov. s. Španska misijonarja Benigno Cano in Jose Sostre, ki sta nedavno prispela sem iz notranjosti, poročata, da so se razpršeni ameriški vojšči, kolikor jih je še ostalo v posameznih krajih Filipinskega otočja, popolnoma predali razbojništvu ter preganjali katoliške misijonarje in ukrutno pobijali civilno prebivalstvo, ko se brani izkazovali jim uslugue. Ti razbojniki, ostanek pobite ameriške vojske, so posebno nasilni na otoku Ceku in Negros. Omenjena španska misijonarja sta po enomesečnem begu srečno ubila razbojnika in poročata, da so ti ubili misijonarja Alfonsa Principala ter odpravili misijonarje Francisca Subinasa, Fermandila Kumbo, Tulia Bonesa in Luciana Leslia. Pri tem so zažgali misijonsko postajo ter nekoliko civilnih hiš, pobili nekoliko prebivalcev in izropali mnogo krajev.

Dr. Andrej Kuhar osemdesetletnik

Visoka leta so usojena g. dr. Andreju Kuharju, enemu izmed najodličnejših predstavnikov naših pravnških krogov, dolgoletnemu predsedniku notarske zbornice. V veselje svojih ljubljanih družini in širokemu krogu svojih tovarišev pravnikov in osta-

lih prijateljev praznuje danes 80 letnico rojstva. Z odkritim zadovoljstvom tudi mi beležimo ta častitljiv jubilej, ker spustuje mo v g. dr. Andreju Kuharju moža plemenitih vrlin in odličnega značaja — moža, kakršnih si mora vsak narod le čim več želiti, da mu ostanejo poročstvo vseh njegovih žilnatih oseb. Nikdar ni g. dr. Andrej Kuhar želel kakšnega slovesnega hrusca in truška, vsa njegova sreča je v krogu drage družine.

Dr. Andrej Kuhar se je rodil v vasi Ravne pri Smartnem v Tuhinju. Oče, marljiv kmetovalec in dober gospodar, mu je zelo zgodaj umrl in tako je moral sin že od mladega z lastnimi rokami in z lastno mislijo skoziti življenje. V ljudsko šolo je hodil v Kamniku, nato pa je prišel v Ljubljano v Alojzjevišče in je tu začel študirati gimnazij. Šolal se je večinoma sam, bil je za inštruktorja v znani Auerjevi rodbini. Po maturi je šel na Dunaj študirati pravo in tu je bil za vzgojitelja na gradu Segurja. Po končenju študija je vstopil kot koncipient v pisarno notarja Plantana in je služboval v Stični, Radovljici in Ljubljani. Leta 1900 je dobil dr. Andrej Kuhar notarijat v Žužemberku in tedaj se je poročil s gđ. Berto pl. Dobnerjevo, hčerko knjižničnega majorja, ki mu je postala verna spremljevalka skozi življenje in v zornu mati lepim, dobrim in nadarjenim hčerkam. Nadalje je bil notar v Trebnjem in Litiji, od tod pa je prišel leta 1921. v Ljubljano in si takoj pridobil velik ugled. V vseh krajih, kjer je bil, je nastopal dr. Andrej Kuhar živahno v javnem življenju. Zlasti ga je vedno odlikovala ljubezen do svojega ljudstva in rodne grude. Kot notar je neštetočkrat pokazal najlepše strani svojega značaja in je bil upravičeno izvoljen po smrti notarja Hudovernika leta 1931. za predsednika notarske zbornice. Tudi v visokih letih je g. dr. Andrej Kuhar še vedno delaven. Odličnemu pravniku in plemenitemu možu veljajo danes naše toplje čestitke!

Radio Ljubljana

SOBOTA, 21. NOVEMBRA 1942-XXI
7.30: Pisana glasba. 8.: Napoved časa — Poročila v italijanski. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovenski. 12.45: Operetna glasba. 13.: Napoved časa — Poročila v italijanski. 13.15: Pet minut gospoda X. 13.20: Lepe pesmi od včeraj in danes — orkester vodi dirigent Angelini. 14.: Poročila v italijanski. 14.15: Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šiljanec — Glasba za godalni orkester. 15.: Poročila v slovenski. 15.15: Pokrajinski vestnik. 17.10: Pet minut gospoda X. 17.15: Priljubljene pesmi, vodi dirigent Zeme. 17.35: Koncert violinista Ferraguzzija. 17.55: Juvana M.: Kako ohranimo cvetje pozimi — predavanje v slovenski. 19.30: Poročila v slovenski. 19.45: Pesmi in napet. 20.: Napoved časa — Poročila v italijanski. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenski. 20.45: Litirna prirediteljska družba ELAR: Blizet: Carmen. — V odmorih: predavanje v slovenski; zanimivosti v slovenski; poročila v italijanski.

Janko in Stanko sta šla teti voščiti za god. Čez čas sta se dvignila.
»Ampak Janko, Stanko! zakaj pa že gresta?«
»Janko je tako lačen in ne bi rad zamudil večerje.«

KULTURNI PREGLED

Razstava četvorice

V Jakopičevem paviljonu razstavlja četvorica mlajših, že priznanih umetnikov: kiparja Zdenko Kalin in Karel Putrih, slikarja Stane Kregar in Alojz Gradnik. Ti umetniki tvorijo generacijo in umetnostno stilno uravnoteženo skupino. Njihova razstava sicer ne poudarja programske skupnosti, saj danes ni ne časa in ne smisla za programsko iskanje in formalno eksperimentiranje: danes je doba vere in dela. Vzlic temu pa ima razstava te četvorice več skupnega kakor samo slučajne prijateljske vezi. Že z dobro ubrano razdelitvijo plastike in slikarstva tvorijo priklupen umetniški četverkot. Druži jih pripadnost nekdanji skupini Neodvisnih, kar pa ne pomeni več programa, marveč samo stopnjo v razvoju. Vsak izmed njih je s samostojnim, resnim in polnim umetniškim izživljanjem krenil po tisti razvojni poti, ki najbolj ustreza njegovemu umetniškemu temperamentu. V tem pogledu je posebno značilen slikarski razvoj Stanka Kregarja od prve razstave Neodvisnih do sedanje. Vsi štirje so zdaj že zrele umetniške osebnosti in za njihovo skupno razstavo je značilno, da se vsi skupaj ujemajo vsaj toliko, kolikor je potrebno, da dobi razstava ubrano in priklupno ozračje. Ko hodiš po razstavišču, čutiš, da stoji za temi slikami in kipi vzlic različnosti forme materiala in umetniškega izraza skupna vera četvorice umetnikov v lepoto in v duhovno pomembnost njihovih teženj. Morda bi mogli reči, da barvni jasnjini in umetniški govoricji slik Stanka Kregarja posebno ustreza Kalinova nekam lahkotna, vodra plastika; težke,

Ohotsko morje

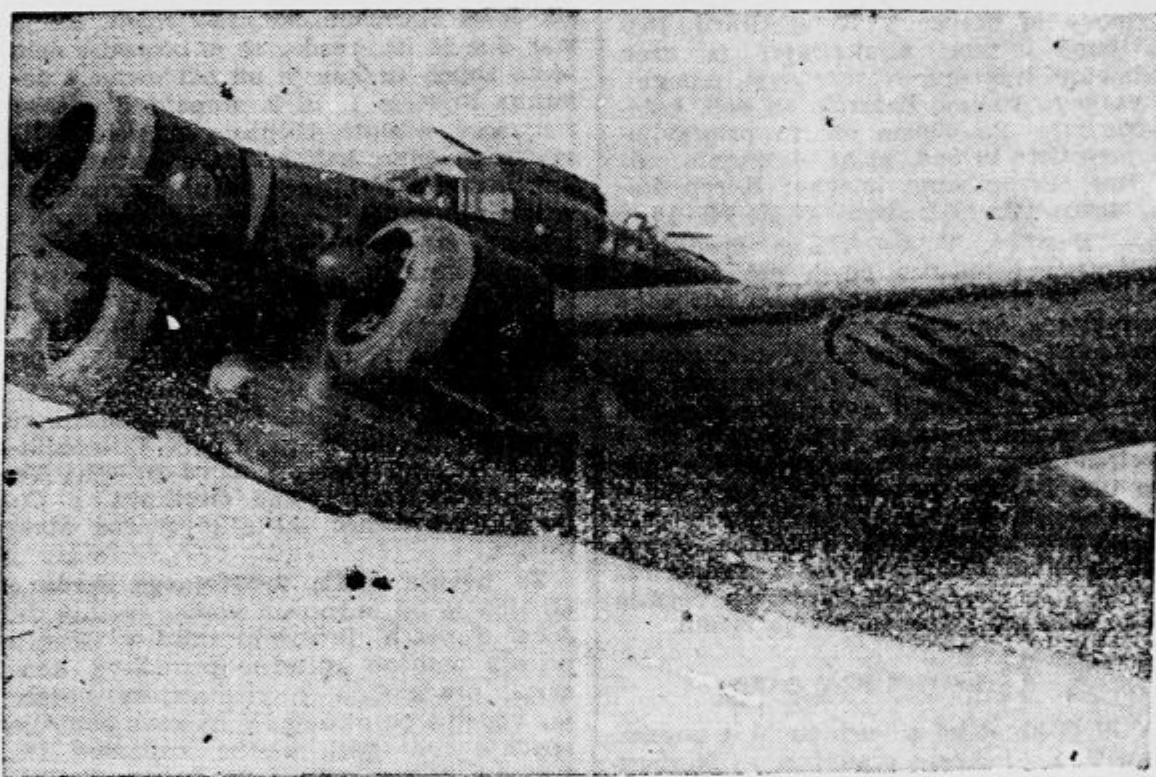
Glavna hrana Japoncev sta riž in riba. Brez ogromnih količin rib, ki dosegajo milijone ton letno, bi Japonci gladovale. Zato so izvršili pomorščaki Japonci od nekdanji tudi dobri ribarji. S tehničnim napredkom in nastankom močnega lastnega industrijskega kapitalizma, je japonsko ribištvo prenehalo biti obrt in zadeva majhnih ribiških zadrug. To je že dolgo velika, zelo močno organizirana industrija, v kateri je stalno ali vsaj sezonsko zaposlenih 5 milijonov ljudi. Ribiških čolnov imajo Japonci okoli 800.000, izmed katerih je 10.000 motornih. Povprečna letna vrednost japonskega ribolova znaša okoli dve milijardi lir. Samo na severnem Japonskem je 300 tvornic za izdelovanje ribjih konzerv. Ne samo Japonska, ampak tudi Koreja in Kitajska, ves prenaseljeni azijski vzhod je odvisen od ribolova. Ribarstvo je važno življenjsko vprašanje in zato uspeh pri lovljenju rib pomeni življenje ali lakoto. Že zgodaj so se sosedje zaradi ribolova in ribiških področij med seboj prepirali; nastali so težki diplomatski spori. Toda vse to ni bilo nič proti temu, kar je sledilo od leta 1923 naprej: veliki potres, ki je to leto prizadel Japonski ogromno škodo, ni bil zanjo nesrečen samo na kopnem. Od tiste časa se ribe selijo iz japonskih vod proti sovjetskemu na sever. Selitev rib priganja tudi japonske ribiče na sever in severozapad v sovjetska vodna področja. Ribištvo je postalo tod, v tako imenovanem Ohotskem morju, važno in odločujoče politično vprašanje, ki že 20 let izziva hude rusko-japonske spore.

Dovolj je predočiti si nekaj števil, da lahko razumemo pereče vprašanje. V odstotkih so vsega ujeli sovjetski in japonski ribiči leta 1913. V japonskem morju 7, v Ohotskem morju 2,5, ob zapadni Kamčatki 31, ob vzhodni Kamčatki 19,1 in na amurskem področju 40,4, leta 1930 pa v japonskem morju 26,7, v Ohotskem morju 6,1, ob zapadni Kamčatki 41,9, ob vzhodni Kamčatki 14,3 in na amurskem področju 11 odstotkov ribjega plena. Iz števil se dobro vidi selitev rib in ribičev na zapadno rusko notranjo stran Kamčatke, mejejo na severni del Ohotskega morja, ki je iz zapuščene in nepristopnega področja postalo v gospodarskem, političnem in tudi vojaškem pogledu nadvse pomembno. Ta del Ohotskega morja daje dve petini ribolova na Daljnem vzhodu. Od teti količin, ki gredo v milijarde kilogramov, je v naj-

večji meri odvisna prehrana preobitljude Japonske.

Enkrat je prišlo celo do oborožene intervencije na spornem področju, kar je začelo prineslo Japoncem nadoblast v ribolovu, toda zahvaljujoč intervenciji Amerike v korist Rusov so bili Japonci dvakrat potisnjeni vstran in zapostavljeni v delitvi bogatih lovišč. Iz statistike leta 1909 se vidi, da so Rusi na bogatih nahajališčih rib vlovili 71,2 odstotka, Japonci pa 28,8 odstotka rib. Razmerje je bilo v tem času 7 : 3 v korist Rusov; samo 4 leta po rusko-japonski vojni, ki se je končala z odločnim porazom Rusov, toda mirom, sklenjenim v Ameriki. Ko so v letih 1918 do 1923 Japonci zasedli Daljni ruski vzhod, da preprečijo širjenje revolucije na to področje se je razmerje pri ribolovu popravilo v korist Japoncev. Leta 1920, so Rusi vlovili 36 odstotkov, Japonci pa 64 odstotkov rib. Naslednje leto se je odstotek še zmanjšal, in sicer so Rusi ujeli 32,4 odstotke, Japonci pa že 67,6 odstotkov vsega ribjega plena. Spet je Amerika posredovala v korist Rusije. Z washingtonskim sporazumom iz leta 1922, so se morali Japonci umakniti in ko je leta 1925 po dolgem odlašanju in sporih končno bil podpisan sporazum med Japonsko in Sovjetsko zvezo, so si Rusi spet zagotovili prevladujočo položaj v ribolovu. Ponovno je bilo vzpostavljeno razmerje približno 7 : 3 v korist Rusije.

Od tedaj traja napetost med nasprotnimi interesi Rusije in Japonske na tem področju. Dobila je priliva s splošnim dogajanjem na Daljnem vzhodu, ki je v zadnjem desetletju doživelo mnoge spremembe. Pogajanja v Moskvi, sporazum leta 1940. v Čiti, stalno podaljševanje začasnega stanja v pogledu ribiških koncepcij, izvezanje strateško važnih zalivov in ustij reke od dajanja v zakup ribičem z očitnim namenom, da se izgrajajo že davno pridobljene pravice japonskih ribičev vse to so momenti latentnega spora, ki lahko postane razlog velikih novih dogodkov na obalah Ohotskega morja. Pomorske in zračne bitke, ki so se začele v vodah Aleutskega otočja po uspešnem japonskem napadu na zapadni del tega ameriškega področja, ki naj bi bil po načrtih Washingtona naravni strateški most iz Alaske v vzhodno Sibirijo, so še pogubnejši činitelji in podpihovalci motenj in nasprotij, ki že davno obstoje.

Nostro aeroplurante in volo verso formazioni navali nemiche nel Mediterraneo — Italijansko torpedno letalo na poletu proti sovražnim brodomnim formacijam v Sredozemlju

Pred drugo zimo na vzhodni fronti

Vojni poročevalec Arthur Reiss je pred dnevi v beograjskem nemškem dnevniku objavil dogodke zadnjega časa na ruskem bojišču in priprave za zimsko vojevanje na vzhodu. Med drugim piše:

Dolgo se je vreme držalo, potem pa je neke pozne septembrske nedelje nenadno privihrala nevihta z bliskom, gromom in točo ter se nato spremenila v počasen dež. Prej je zjutraj že dvakrat ležala na polju slana. Šele tedaj smo prav pomislili, da smo že stopili v jesen. Pregledati in namazati je bilo treba škornje, kajti kdor je hodil okoli s čevlji ala zadrgo in z gumašami, je bil resno v skrbeh, 'ko je drsel po potih, ki so postala gladka, kakor da bi bila prevlečena z milom. Vedno

bolj kašnata so postajala tla in tudi v jarkih so se začele nabirati luže in mlače, čijih voda je segla daleč preko gleznjev. Po nekaj dneh pa je spet posijalo sonce in hladen veter, ki se je ostro zajedal v obleto, sta brž osušila pota in jark in za del časa odložila dež, blato in luže. Bele niti zapoznelega babjega leta so plavale po zraku, se vsedale na sive uniforme in se lovile na vojaške čelade in puškine cevi. Maločestvino ovelo listje v gozdovih ob obeh rečnih dolinah je žarelo in spreminjalo barve v vseh mogočih odtenkih, vmes pa se je kazala bela breza, vsakdanji spremljevalec vojakov na vzhodu in severu, in temno zelenje iglavcev.

Potem so prišli dnevi, ki so imeli drugačno lice. Trudno so plivali pod nebes-

Eccellenza l'Alto Commissario all'inaugurazione della refezione scolastica della GILL — Visoki komisar na otvoritvi šolske kuhinje GILL-a

nim svodom temni oblaki, polni moče, toda še priznavašoj z njo zemlji. Pred nami je ležala pokrajina, preprežena z neštevilnimi strelskimi jarki in pogreznjena v tišino. Sem in tja je zažvižgala kakšna granata po zraku in se je izgubljala odmev strela iz puške ali iz topa. Toda ti zvoki nikakor ne motijo tišine. Še bolj jo podčrtavajo in dajejo borbem, ki prihajajo iz skritih zaklonišč in se razgledujejo naokoli po vseprek z žičnimi ovirami in španskimi jezdecji prepreženih pokrajini, občutek varnosti. Samo temne brezmesne noči prinašajo s seboj živahno streljanje. Ogledni oddelki so stalno na poti in ko se spusti mrak nad deželo, ko začne pihati čez pokrajino rahel veter, ki nalahko maje drevesa in grmovje, ko somrak začne varati oči in postajajo predmeti nejasni, se oglasi na obeh straneh močnejše streljanje. Tedaj postane tudi topovski motilni ogenj živahnejši in metalci granat radodarnje razsipajo svoje izstrelke.

Vojaki so se na takšno vojno scenarjjo že privadili. Na moče, ki so postali na fronti trdni ko dren, ne napravljajo več nobenega vtisa. Kuliso razdejanja so porabili sebi v prid in topove tako spretno kamuflirali, da jih kljub veliki pozornosti lahko zamenjajo s kupi starega železa. V trdih in neizprosnih bojih med letom so vojaki postali tako izurnjeni in prisebni, da jih ni mogoče z ničemer presenetiti. Izkušen častnik je dejal: Kdor je preстал strahoten topovski ogenj, s katerim so nas Rusi večkrat obšipali, in kdor se je udeležil nepopisno krvavih bojev moža proti možu, tega ne more nič več

omajati. Tudi blata in zime se naši borci ne boje več. V slabih okoliščinah in razmerah so še prestali eno zimo in zato bo tokrat šlo laže. Zakopali smo se v zemljo, zgradili trdne postojanke in se preskrbeli za najbolj potrebni stvari, ki pa še vedno prihajajo k nam. Za seboj imamo že mnogo hudega in nič težjega ne more priti.

Neloga dopoldne je nenadno obiskal naše postojanke poveljujoči armadni general. Po kratkem razgovoru s častniki si je general ogledal naše pozicije. Na licu mesta je dal navodila za njih izboljšanje in še popolnejšo izgradbo. Vsak posamezni bunker je obiskal. Z vojak, ki so bili izredno presenečeni, ko so videli med seboj svojega poveljnika, se je razgovarjal o njihovih željah. Zanimal se je za razsvetljavo po bunkerjih, hotel je vedeti za vsako svečo in luč, ki jo imajo na razpolago. Povprašal je, kako je s perilom, pečmi in obveznim materialom. Moštvo je videlo, kako se predstojniki zanj brigajo in kako se na vseh področjih skrbijo, da bodo jesen in zimo kar najlaže prebili.

Pred dnevi je začel padati prvi sneg, pomešan z dežjem. Obležal ni, pač pa je pokrajino nenkrat spremenil v težko prehodno blatno ravan, tako da ne ločiš poti od polja ali njive. Prišla je ruska jesen, ki je prinesla s seboj mokre, sive dni in dolge hladne noči, ki pripravljajo prihod snegu. Jesen in zima sta namočeno na vzhodu eno. Prvi mraz je jesensko blato že spremenil v led, ki ga bo kmalu pokrila debela snežna odeja.

Iz Hrvatske

Klasična italijanska literatura za zagrebško pedagoško šolo. Italijanski konzul v Zagrebu je po naročilu italijanske vlade izročil višji pedagoški šoli v Zagrebu darilo, sestojče iz 150 del klasične italijanske literature.

Ataše fašistične milice pri Poglavlju. Pred dnevi je sprejel Poglavlje atašeja fašistične milice primo seniora Camilla Rosana, ki mu je ob tej priložnosti predstavil svoje častnike. Poglavlje se je z njim del časa zadržal v razgovoru.

Prof. Aleksander Seitz je bil s Poglavljem odobro imenovan za glavnega ravnatelja za korporacije in socialno skrbstvo v notranjem ministrstvu.

Nova nemška šola. Po odredbi ministrstva za ljudsko kulturo je bila nemška pomožna šola v Erstu pri Osijeku spremenjena v nemško ljudsko šolo.

Odlikovanja hrvatskih letalcev. Poveljstvo hrvatskih letalskih sil poroča, da so bili odlikovani z železnim križem 1. stopnje poročnik Nikola Pinilić, zastavnik Stjepan Ljubić, častniški namestnik Ferdinand Melkus, štabni narednik Marko Lekčević in narednik Stanko Kovačević in Veloslav Seretin; z železnim križem 2. stopnje sta odlikovana vodnika Stanko Lešić in Peter Grubanović. Doslej je od pripadnikov 5. hrvatske letalske skupine odlikovanih z železnim križem 1. stopnje 40, z železnim križem 2. stopnje 81, s križem za zasluge v vojni 2. stopnje z mečji pa 20 članov.

Ustaška mladina v filmu. Na pobudo državne mladinskega vodje v Berlinu bo filmarno celotno delovanje ustaške mladine na Hrvatskem. V ta namen bo vodstvo Hitlerjeve mladine poslalo na Hrvatsko nekaj filmskih operaterjev, ki bodo na sedeh ustaških mladinskih štabov posneli za film vse, kar je v zvezi z delovanjem ustaške mladine.

Velikodušno darilo. Grof Miroslav Kulmer, ki je nedavno prodal zagrebški mestni občini velika zemljišča, je polaril z izkupička znesek 38 milijonov kun za sanacijo obveznosti, ki so nastale zaradi bančne krize leta 1932. v hrvatskem zadržištvu.

Nadalje je polaril 15 milijonov kun hrvatski vojaški akademiji v počaščenje spomina svojega očeta, ki je bil prvi organizator hrvatske vojske v okviru avstro-ogrške armade.

Štiri smrtni žrtve železniške nesreče. Pri nedavni železniški nesreči v bližini italijanske hrvatske meje so se smrtno ponesrečili štirje uslužbenici, dve osebi pa sta bili težko ranjeni. Nesreča se je zgodila na ta način, da so se od težko natovorenega vlaka na strmi progi odtrgali vagoni od lokomotive in vedno hitreje drveli v dolino. Na nekem kololetu so se iztirili in zadeli v na sednem tiru stoječi vlak, kjer so v poštnem vagonu našli smrt štirje uradniki.

Predstava Nemškega gledališča v Zagrebu. V petek bodo v Malem gledališču uprizorili člani Nemškega gledališča v Zagrebu Schillerjevo dramo »Don Carlos«. V igri nastopajo med drugimi Gerti Bučarjeva, Maks Furijan, Inge Galzinja in I. Matić.

Industrijec gradi šolo. V Zaboku so že delj časa potrebovali novo šolo. Število učencev je bilo vsako leto večje, šolski prostori pa so ostali stari. Zdej je industrijec Milan Prpić sklenil, da na svoje stroške zgradi šolo v Zaboku. Načrti so že izgotovljeni; zgradba bo enonadstropna s 8 velikimi učilnicami, dvorano za prireditve, kuhinjo in učiteljskimi stanovanji.

Dovoz sadja na trg v Branimirovi ulici v Zagrebu je bil pretekli teden precej velik. Skupno je bilo pripeljanih 4060 kg jabolk, 2800 kg hrusk, 2400 kg grozdja in 1020 kg kosterjaka. Jabolka so prolajala po 20 do 30 kun za kg, grozdje po 30 do 55 kun, kosterjaki pa po 22 do 28 kun kg.

V Marincih grade novo cerkev. Pred dobrim mesecem so začeli graditi v Marincih novo cerkev, posvečeno Kraljici miru. Cerkev je že pod streho. Prebivalci štirih vasi in dveh šol se bodo posluževali novega svetlišča.

Bosanske planine pod snegom. »Hrvatski narode poroča, da je v Sarajevu in v vsej veliki župi Vrbosni nenadno postalo zelo hladno in da so planine pod snežnim plaščem. Sneg ni iznenadil ljudi in tudi ni napravil gospodarske škode.

tihožitja s cveticami in mrtvimi predmeti — vse to in še vrsta drugih kvalitet uvršča Kregarja med naše najznačilnejše mlajše slikarje. Razstavlja okrog trideset slik v olju, med njimi tudi lastno podoba. Zdi se, da je umetniško težnje te njegove razstave bolj v nekaterih kompozicijah in tihožitjih kakor pa v portretih in tkočrat pičlo zastopanih krajskih motivih.

Nikolaj Omersa je prispeval 15 olj in 3 pastele. Omersa se je dvignil na vidno mesto v slovenskem slikarstvu. Nekaj žgociga in strastnega, neka temna zamišljenost, ki si išče duška v slikah z močnimi barvnimi poudarki, označuje obenem z umetniško zrelost reševanjem drugih izrazito slikarskih problemov Omersove slike. Pogled njegove akte ali cvetične motive in jih primerjaj s portreti in vedutami: povsod čutiš slikarsko osebnost, ki je tako rekoč iz enega kova. Portret kiparja Putriha je posebno značilna stvaritev te vrste. Zanimivo je primerjati, kako sta Kregar in Omersa obdelala isti motiv (Dama s klubom), čeprav seveda vsak s svojim modelom. Obdelava nazorno kaže različenost dveh umetniških temperamentov. Med Omersovimi slikami so tudi nekateri motivi iz Ljubljane, tako na primer »Univerza« in »Nabrežje«.

O kiparju Karlu Putrihu je bilo napisanih že mnogo sodb, ki se ujemajo v tem, da smo dobili z njim močnega plastičnega oblikovalca, čigar markantno izražena umetniška nota obeta še velik razvoj. Razstavlja je več kakor deset del; med njimi je tudi večja skulptura (»Žena z bikom«). Z očitnim čutom za fizično in duhovno osebnost portretirancev oblikuje Putrih svoje portrete (med njimi sta portreta igralke g. Severjeve in arhitekta Rohrmanna) in jim

daje pravo umetniško življenje, ki nas zavzema s svojo neposrednostjo. Putrih je nesporna kiparska osebnost in vsakdo se z veseljem pomudi med njegovimi kipi. Število slik obeh slikarjev je dobro odtehtano z izbrano plastiko obeh kiparjev. Vsekako je nova razstava naše četvorice vredna pozornosti vsakogar, kdor ima košček oči in srca za uživanje upodablajoče umetnosti.

Naš jezik

Zdravstvena beseda v »Jutru«

I.
Zadnje čase prinaša Jutro pogosto zdravstvene članke, ki se zde, da so prevodi iz nemščine. Da jih prinaša, je prav in razveseljivo; še bolj prav in razveseljivo pa bi bilo, če bi bili ti članki izvirni, to je, če bi jih pisali naši zdravniki in se podpisali, da bi si s tem delali reklamo, je smešen — kdor na katerem koli duhovnem poprišču zna in ima javnosti kaj povedati, naj to stori in naj se ne briga za nergače, katerim ni prav, če podnevi sonce sije in ponoči luna sveti. Če bi se res zgodilo, da bi imeli vsled tega več poklicnega dela, bi bilo to popolnoma prav — vsakemu poštemu delu moralno in materialno zadoščenje! —

Kdor hoče zdravstveno pisati, mora znati prav rabiti mednarodne zdravstvene oznake. Kljub vsem zaščitnim ukrepom zahtevajo malarični komarji, anofeli, vedno nove žrtve. »Jutro 8. X. 1942.
Komar, ki prenaša malarijo, ima mednarodno oznako »anofeles«, je moškega

Zdenko Kalin: Dr. Alojz Gradnik

pokazala, da se je Kregar oddaljil prvotnemu programskemu slikanju in strujanskim eksperimentom, ki so ga uvrstili med začetnike našega nadrealizma. Danes je Stane Kregar predvsem slikar in šele v zadnji vrsti kaj drugega. Raba svetlih, lepih barv, skrbno perspektivno slikanje, nekaj zračnega in čistega, kar obdaja njegove figure, izdelane učinkovito, a brez preganjenih barvnih poudarkov, dalje vestni in vendar umetniško navdihnjeni portreti krasna

Kronika

* **Zemski ostanki maršala Balba** bodo prepeljali v rojstno mesto. Kakor poročajo iz Rima, bo našel slavnega letalskega maršala in guverner Ljubije Ekse. Italo Balbo svoj dokončni počitek v rojstnem mestu Ferrari. Kakor znano, je Italo Balbo padel kot žrtev velike letalske nesreče nad Tobrukom junija 1940. Zemski ostanki bodo pokopani v starinskem svetišču San Rovanu. Dela za grobnico so v polnem teku.

* **Starokrščanska bazilika pri Poli.** Ko so nedavno lomili apnenec za zganje apna, so delavci v gozlu pri Contradi blizu Pole našli sledove starokrščanske bazilike. Doslej so odkrili podzidke oltarja, dele kripote in oltarski stebri, v katerem je izdolina za shranjevanje relikvij.

* **Tiskovna razstava v Madridu.** Preteklo soboto so v Madridu odprli veliko razstavo tiska. Več kakor 2000 knjig priča o razvoju španskega tiska od 18. stoletja dalje do današnjih dni. Najstarejši razstavljeni izvod časopisa je »Gazzetta de Murcia« od 23. decembra 1706. Nadalje je med zgodovinski tiskanimi dokumenti na ogled prva številka dnevnika »Diario de Barcelona« od 1. oktobra 1792. Ta dnevnik tudi še danes izhaja.

* **O velikem japonskem podmorskem predoru** smo večkrat poročali, da je bil z velikimi svečanostmi izročen promet. Kakor podrobneje poročajo iz Tokia, so dela trajala šest let in so stroški narasli na 30 milijonov jenov. Zdaj redno obratujejo potniški in tovorni vlaki med japonsko celino in otokom Kjušiu. Predor se imenuje »Quangmon«. Pri delu je bilo zaposlenih 3 milijone delavcev in se je zgodilo samo 31 nesreč. Gradnja predora je bila v načrtu že leta 1897, vendar je bilo mogoče natančneje izdelati načrt in izvršiti prve priprave šele po koncu prve svetovne vojne. Kopanje se je pričelo novembra 1935 pri Moji in je bilo končano januarja 1937 pri Siminoseki. Nato šele so začeli polagati tir in izpopolnjevati ostalo opremo. V šestih letih je bilo storjeno res velikansko delo, ki najzgovorneje pričuje o tehnični zmogljivosti moderne Japonske.

* **Potres zabeležen v Bukarešti.** Seizmografi na potresni opazovalnici v Bukarešti so zabeležili v nedeljo ob 19.02 močan potres, čigar žarišče je bilo kakih 800 km južno od Bukarešte. Še preden je pojenjal ta potres, so ob 19.25 zabeležili nove sunki

v znatno večji daljavi. In ko so ti tresljaji še trajali, so ob 20. uri zaznamovali še tretji, nekoliko šibkejši potres, ki je menda bil posledica prvega potresa. Tudi potresna opazovalnica v Bariju poroča o potresu, ki ga je zabeležila v soboto proti 18. uri na daljavo kakih 750 km.

* **O orjaškem požaru** poročajo iz južno-brazilskega mesta Estralle. Požar je nastal v poslopju na vojaškem strelišču. Zanj je kmalu tudi delavnice jadrskih letal in ostale vojaške industrijske naprave v vsem okolišju. Požar se je tembolj naglo širil, ker je eksplodiralo precej streljiva. Škoda je zelo velika. — Nadalje poročajo o enakem velikem požaru iz brazilskega mesta Sao Paulo. Požar je nastal preteklo nedeljo v skladišču bombaža in se je silovito razmahnil. Zgorelo je 12.000 bal bombaža v vrednosti 10 milijonov kruzajrov. Zaradi pomanjkanja vode so požar šele v ponedeljek pogasili.

IZ LJUBLJANE

u — **Novi grobovi.** V visoki starosti 81 let se je preselila v večnost ga. Terezija Hicke. Zapusila hčerko Marijo in sina Franca. Na zadnji poti jo bodo spremlili v soboto ob 15. iz kapele sv. Nikolaja na Zalah na pokopališču k Sv. Križu. — Umrl je hotelir in posestnik g. Jernej Černe. Za njim žalujejo soproga Franja, hčerki in sinova. K večnemu počitku ga bodo spremlili na pokopališču pri Sv. Križu v nedeljo ob pol 16. Maše zadušnica se bo darovala v ponedeljek 23. t. m. ob 8. v cerkvi Marijinega Ozmaganja. — Za vedno je zapustil svoje mesto in posestnik g. Franc Ocvirk. Pokopali ga bodo v nedeljo ob 16. na pokopališču pri Sv. Križu. — Pokojnim bodi ohranjen blag spomin, svojcem pa izrekamo naše iskreno sožalje.

u — **Zadnje slovo** ob inž. Miljutina Jelčina. Neizprosna smrt kar naprej vihti svoje koso nad življenjem najbolj zaslužnih mož našega mesta. V najlepših možkih letih padajo drug za drugim znanstveniki, gospodarstveniki in drugi odličniki, ki so v našem javnem življenju mnogo pomenili. Skoraj vsak dan se vrsti množica pogrebcev v sprevodih z Zalah do pokopališča pri Sv. Križu. V četrtek popoldne je bil položen v poslednje bivališče ugledni ljubljanski gospodarstvenik in častni konzul kr. Rumunije inž. Milo Jelčina, ki je bil med vsemi, ki so ga poznali, splošno priljubljen. Od blagega pokojnika se je poslovila množica prijateljev in znancev ter zastopniki oblasti in raznih ljubljanskih ustanov. Izpred molnice na Zalah se je po verskem obredu izvršil veličasten pogreb proti pokopališču. Petnajst krasnih vencev in mnogo cvetja je otvorilo sprevod, za krsto ki je bila tudi posuta s cvetjem, pa so stopali globoko užalostena gospa vdova in ostalo pokojnikovo sorodstvo, zastopnik Ekse, Viškega komisarja Viceprefekt dr. David, predstavniki kulturnih in gospodarskih ustanov našega mesta ter dolga vrsta prijateljev, znancev in uslužbencev. Dolgi sprevod se je ustavil pred pokopališko cerkvijo, kjer je duhovščina opravila molitve, nakar so krsto z zemskimi ostanki blagega pokojnika prenesli do rodbinske grobnice, ki je sprejela v svoj obiteljski enega izmed vidnih predstavnikov našega gospodarstva življenja.

u — **Mesto cvetja** na grob g. Ivana Michlerja daruje trdnica Bonač 150 lir za zimsko pomoč.

u — **Gospod prof. Ivan Vavpotič** bo imel v nedeljo ob 11. uri vodstvo po razstavi v Japonskem paviljonu. Razstavlja četrto slovenskih umetnikov: Zdenko Kalin, Kregar, Omerza in Putih. Razstava je bila do sedaj deležna velikega obiska. Izvajanja slikarja Vavpotiča bodo privabila — upajmo, tudi tisto občinstvo, ki si je razstavo že ogledalo.

u — **Hlad je nekoliko popustil.** Medtem ko smo pretekli četrtek zabeležili v sedanjih jeseni najnižjo temperaturo — 16 stop. C. ras je potem sonce čez dan kar prijetno ogrevalo. Ves dan je bilo nebo jasno in krasnemu dnevu je sledilo tudi zelo toplo jesenski večer. Mesečina je pozno v noč obilava mesto in pokrajino. Hlad, ki je bil prejšnje noči že prav občuten, je pa to noč nekoliko popustil in je živo srebrno davi beležilo 1,8 stop. C. Zjutraj je ležala megla, ki pa se je kmalu dvignila, vendar je nebo ostalo še vse dopoldne zamreženo. Barometer se je spet dvignil.

u — **Oče češke narodne opere,** skladatelj Friderik Smetana je napisal med drugim tudi svoj najznamenitejši ciklus simfoničnih pesmi: »Ma vlast«, v katerem slika na nedosegljivo lep način življenje in zgodovino svoje domovine. Simfonični ciklus »Moja domovina« obsega šest skladb: Višegrad,

Vitava, Šarka, Iz čeških logov in gajev, Tabor in Blanik. Na ponedeljskem koncertu bo izvajal naš simfonični orkester 4. simfonično pesnitev tega cikla Iz čeških logov in gajev, ki je karakterističen in neskončno lep opis češke zemlje. Pred očmi skladatelja se razprostira vsa njena lepota in veličina in njegovo srce je pri tem pogledu navdano z nepopisno radostjo in veseljem. Lahni vetrčki šumi nad češkimi gozdi in iz daljave se približuje narod, ki stavi svoj praznik. Nastane vihar, ki pa se mora kmalu umakniti navdušenim spevom in narodnemu plesu. Pravo narodno veselje obvlada vso prostrano ravan. To je kratka vsebina te simfonične pesnitve. Dirigent Drago Mario Šijanec bo izvajal s simfoničnim orkestrom v ponedeljek, dne 23. t. m. še Beethovno Tretjo simfonijo in Cherubinijevo predigro k operi Anakreon. Začetek koncerta bo točno ob 18. v veliki unioński dvorani; predprodaja vstopnic je v knjigarni Glasbene Matice.

u — **Več železnih kanalskih mrež in pokrovov** je zadnje čase zmanjkalo z ljubljanskih cest ter zato županstvo lepo prosi, naj občinstvo takoj, ko opazi, da kje manjka kakšna požiralna mreža ali kanalski pokrov, to takoj javi prvemu stražniku in tudi mestnemu cestnemu nadzorstvu na Ambroževem trgu št. 7 ali pa mestnemu kanalskemu odseku v II. nadstropju kresije na stopnišču z Lingarjeve ulice, da bo čim prej mogoče ugotovili vzrok odstranitve pokrova ali mreže ter najti storilca. Obenem pa opozarjamo kupce starega železa, naj se pri kupovanju vedno prepričajo o legalni posesti ponujenega jima blaga.

u — **Stavbno delo.** Prilčno hišo trgovca in gostilničarja Veharja v Gradaški ulici bodo dvignili za eno nadstropje. Dela hitro napredujejo in bodo kmalu končana.

u — **Težko živite brez znanja modernih jezikov,** zlasti italijanske, nemške in francoske. Zato se prijavite čim prej v Korepetitorij na Mestnem trgu 17/L, kjer po dobri metodi poučujemo vse moderne jezike. Vodimo začetne, nadaljevalne in konverzacijske tečaje Honorar zmeren. Vpisovanje dnevno od 8—12 in od 14—16.

u — **Jezikovni tečaji — italijanski, nemški, francoski itd. — v središču mesta pri Trgovskem učnem zavodu, Kongresni trg 2 — prično v kratkem.** Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer (po želji) v začetnem, nadaljevalnem ali konverzacijskem oddelku. Najuspešnejša učna metoda. Tečaji so uradno dovoljeni. Vpisovanje ter informacije dnevno do 19. ure.

u — **Starsi dijakov srednjih, trgovskih, strokovnih in ljudskih šol — pošljite svoje sinove in hčerke v Korepetitorij.** Pripravljamo dnevno dijakije (inje) iz vseh predmetov (razlaga, izpraševanje, naloge). Za vsakega vodimo kontrolo na šoli, katero obiskuje. Po učnem načrtu pripravljamo privatiste in one, ki ne obiskujejo redno šole. Prijavljanje dnevno: Korepetitorij: Mestni trg 17-L od 8—12 in 14—16.

u — **Nesreče.** V četrtek so sprejeli v ljubljansko bolnišnico novih pet ponesrečenec. Za spremembo enkrat ni nobenega iz Ljubljane, ampak so vsi z dežele. Anin šporenkic, 48letni posestnik iz Cerknice, si je poškodoval levo oko, 39letnemu delavcu Francu Pajničju z Vrhnike je padla na levo nogo skala in mu jo zlomila. Z zlomljeno levo nogo so pripeljali v bolnišnico tudi 32letno posestnikovo hčer Pavlo Rigerlevo iz Velikih Lašč. Prste desnice si je poškodoval 46letni delavec Franc Paik iz Zalne, Konj je brcnil v desnico 12letnega sina posestnika Leopolda Verbiča iz St. Vida pri Stični in mu jo zlomil.

Z Goreniskega

V Mežki dolini so ustanovili 4 pevsko tovarištva. Pevski organizator Norbert Rainer je z beljaškim kvintetom obiskal vse štiri večje kraje Mežiske doline. Po koncertu so povsod ustanovili pevsko tovarištva.

Beljaško pivo. Na Koroskem je pivovarska industrija dobro razvita. Zlasti poročajo listi, da je zadnja leta zaslovelo beljaško pivo. Pivovarna v Beljaku je že precej stara, vendar so jo zadnja leta modernizirali in dvignili proizvodnjo za 45 odstotkov. Združene koroske pivovarne varijo letno okrog 80.000 hl piva, zmoglijo vsako celotnega podjetja pa je še nekaj večja.

Žrtve petrolejske svetilke. V Goricih na Koroskem je 24letna posestnikova hčerka Ana Čeba nalivala petrolejko. Ker je bila preblizu ognja, se je petrolej nenadno vzgal. Ana Čeba je dobila hude opekline na desnici ter je vrgla svetilko skozi odprta vrata, s čimer je bilo opečenih še več drugih oseb. 22letna dnarica Ljudmila Segejeva je bila posebno močno opečena po obrazu in prsih, 20letna Liza Čeba se je opekla po obrazu, prav tako sta bila hudo poškodovana 3letni Jože in 1let-

L'attacco del nostri aerosiluranti alla formazione anglo-americana nel pressi della costa algerina: il lancio del siluro contro una unità nemica — Napad italijanskih torpednih letal na anglo-ameriško brodogovorno formacijo v bližini alžirске obale: izstrelitev torpeda proti sovražni edinici

Iz Spodnje Štajerske

Na vzhodni fronti je padel letalski poročnik Jožef Hörmann, štajerski rojak. Bil je star šele 22 let, vendar se je izkazal s celovito zmago, za kar je bil odlikovan z železnim križcem 1. in 2. stopnje, z značnimi ranjencem, z zlato, bronasto in srebrno letalsko zaponko, kakor tudi s častnim pokalom maršala Göringa za posebne uspehe v letalski vojni.

Smrt najstarejšega štajerskega zdravnika. V Gradcu je umrl v visoki starosti 95 let nestor štajerskih zdravnikov dr. Jožef Freydl. Studiral je v Gradcu in na Dunaju. Ko se je ustalil v Gradcu, je imel zelo široko klijento.

Novi grobovi. V St. Petru pri Mariboru je umrla zabeznica ga. Pavla Pribošnikova, v Drešnji vasi pri Zalcu 67letna Terezija Šilbarjeva rojena Gorškova, v Celju pa uveličenec laške pivovarne Maks Godler.

Za uspeha vodjo prosvetnega urada v Gradcu je bil imenovan vladni svetnik dr. Jožef Papesch. Prosvetni urad v Gradcu prireja različne kulturne prireditve, koncerte, predavanja in recitacijske večere ter vodstva po muzeju. V njegovo območje spadajo tudi štiri mestne knjižnice. Dr. Papesch je po rodu s Spodnjega Štajerskega.

Veliko zborovanje v Gradcu je bilo sklicano v dvorano nemške delavske fronte, poleg tega pa je bila polna še sosedna dvorana, kamor so prenašali govor gauliterja dr. Uiberlitherja. Zborovanje je bilo pod geslom »Spodnja Štajerska« in je gauliter obširno obravnaval zgodovino in naloge na Spodnjem Štajerskem. O zborovanju obširneje poročajo »Tagespost« od 19. t. m.

V Podsredi, na Plištanju in Planini so bila preteklo nedeljo 4 zborovanja Heimabunda. Listi pravijo, da je udeležba na zborovanjih vedno večja in da povsod vlada eno samo prepričanje: Nemčija je nepremagljiva!

Navodila za ravnanje ob letalskem alarmu, ki jih objavljajo štajerski listi, svetujejo naslednje: V stanovanjih ne sme nihče prižigati luči, kadar vstanete ob alarmu, niti tedaj ne, kadar hotelste pogledati na uro. Luč kaže sovražnim bombam pot. Treba je tudi v temi najti svoje stvari, zaščitno obleko, jedila in dokumente. Koliko je ura, ko že vsak še pozneje izvedel. Pozimi

maršsko nerad odpre okna, zaradi mraza. Vendar je treba odpreti vsaj notranje okno, sicer razbije zračni pritisk bombe vse šipe. Ali imate v vseh hišah gasilske priprave nared? Ročne brizgalne, golldo (lahko je tudi stara kopalna kad), kup peska na podstrešju, vse to mora biti pripravljeno. Vrata na podstrešje se morajo dati naglo odpreti.

Mladinsko skrbstvo. V dvorani mladinskega skrbstva v okviru Heimabunda v Mariboru je bila ustanovljena delovna zajednica za mladinsko skrbstvo. Pokrajinski vodja Cink je predaval o nalogah mladinskega dela v Nemčiji. Zvezni vodja Steindl pa je razpravljal o nalogah delovne zajednice za mladinsko skrbstvo v vojni dobi.

Izreden mojstrski jubilej je te dni praznoval 79-letni mizarski mojster Anton Guttmann na štajerskem. Minilo je 35 let odkar je samostojen mizarski mojster. Vstevši vajeniško in pomočniško dobo pa je že 64 let vihti obil. Tudi danes je še od jutra do večera prično na delu.

Koncert. Drevi prireditelji mariborske glasbeno združenje koncert, na katerem bo nastopila ena izmed najboljših nemških pevke, gđc. Elizabeta Schwaizkopf, solistka nemške opere v Berlinu, ki jo imajo za najboljšo tekmovalko Erne Sack. Pela bo arie in pesmi.

Filmska predavanja. Na Spodnjem štajerskem nastopajo v okviru Heimabunda razni predavatelji, ki seznajajo občinstvo z doživljaji na raznih frontah. Nastopajo pa tudi predavatelji, ki opisujejo druge zanimive doživljaje. Tako je prišel iz Berlina Gustav Moog, ki predava o svojih doživljajih v Kamerunu. Prvo takšno predavanje bo v Slovenjem Gradcu, kjer bo predavatelj spremljal svoja izvajanja s filmskimi prizori. — V mariborskem kinu na Stolnem trgu pa bo to soboto predaval inž. Mazzoni iz Berlina o gorovju in prebivalcih Albanije. Tudi njegova izvajanja bo spremljal film.

O zlahtnem kostanju na Spodnjem štajerskem poročajo listi: Zdal je na Spodnjem štajerskem 133.400 drevce zlahtnega kostanja. Tako je to področje postalo pravi gaj zlahtnega kostanja za vsa velika Nemčija, ki tu pridobiva pretežno večino kostanja v okviru državnih meji.

Deležen tatinskega plena. »Tagespost« poroča, da se je moral pred posebnim sodiščem zagovarjati 53letni Franz Verhoeven iz Grada, ki je bil maja 1941 poslan v Maribor in je tam nakupil preproge, zavese in perilo, čeprav je vedel, da je bilo vse skupaj ukradeno. Sodba ugotavlja, da se je hotel obogatiti v izrednih vojnih prilikah. Zavoljo tega je bil proglašen za ljudskega škodljivca in obsojen na 3 leta ječe in na 400 mark denarne kazni.

Nesreče. Z lokomotive je padel v Mariboru 42letni kurjač Franc Kotlik, doma z Dunaja. Zlasti hudo se je poškodoval na glavi. — 51letni pomočni delavec Rafael Vidensek iz Razvanja je prišel z roko pod travozo, ki mu je zdrobila 4 prste. — 75letna upokojenka Evgenija Birkova iz Maribora je po nesreči padla in si zlomila levoico. — 23letni delavec Jože Vipotnik iz Slovenskih Konjic si je pri delu zdrobil levoico. Ranjenec so v mariborski bolnišnici.

spola in se v slovensčini sklanja čisto po slovensko — zgoraj se mora potemtakem glagoliti: anofelisi.

Anofeles je z malarijo v zvezi kot njen prenašalec, je torej malarijski komar, ne pa malaričen, ker malaričen je bolnik, ki je bolan na malarijo. Takisto: malarično obolenje, malarično hiranje; malarično leglo, kotičke, gnezdo — pa malarijski problemi!

Da je razloček med malarijski in malaričen, je takoj vsakemu jasno, če le malo pomisli. Slično: venska odprtna — odprta vena in venozna kri, ki se pretaka po venah, ki torej ni arterična, katera polje po arterijskem ožilju, kenijska formula, kemijski predavanja — predavanje iz kemije, pa kemična prvina, spojina. Ni pa ta stvar takoj jasna n. pr. pri tuberkulozi, tifusu, koleri, griži. Bolnik je tuberkulozen, tudi za obolenje pravimo, da je tuberkulozen. Bacil ki tuberkulozo povzroča, pa ni tuberkulozen, zanj moramo reči, da je bacil tuberkuloze (klinični besednjak ima tu pogreško). Pač pa: tifusni bacil = bacil tifusa, toda tifozni bolnik, tifusno in tifozno obolenje; kolerični bacil = bacil kolere, koleran bolnik = na koleri bolan; grižni povzročitelj = povzročitelj griže, grižni serum (Dysenterieserum), pa grižav bolnik. —

»Posledica gastritide.« J. 11. X. 1942.

Gastritis, rodilnik gastritidis je oznaka za želodčno vnetje = želodčni katar. Ko sem jaz hodil v latinske šole, smo tvorili slovensko obliko grških in latinskih lastnih imen tako, da smo pritkali na osnovo (takrat smatrali: deblo) slovensko obrazlo (takrat: končnice): Ciceron, Ciceron-is torej Ciceron; Juno, Junon-in torej Junona. Na isti način je napravljena oblika »gastritida«. Zdalj tega ne delamo več, mar-

več vzamemo mednarodno oznako = gastritis — kot slovensko besedo, jo po slovenskih pravilih spolno in sklanjamo: gastritis, gastritisa.

Vsa ta načela so navedena v Kliničnem besednjaku, večina zdravstvenih piscev jih že uporablja, uvajaj jih je Zdravniški vestnik. Tuji nestorovski pisce ne bodo mogli drugače, kakor da se poprimo strokovnih vzgledov, ker je nemogoče, da bi pisal vsak po svoje, saj k narodni kulturi spada tudi disciplina prav posebno duhovna disciplina!

Da ne bo večnih zmešnjav, bo treba ta načela prenesti tudi na druge panoge govora in pisanja (ne pisave — Jutro 18. IX. — kakaj pisava je nekaj drugega: ta ima lepo, grdo, različno pisavo = lepo, grdo, različno piše).

Dr. Mirko Černič

ZAPISKI

Giovanni Verga

Pred dvema letoma je minilo 100 let, kar se je rodil v Siciliji, na obali Jonskega morja, poznejši predstavitelj italijanskega slovstvenega verizma, pisec slovenskih romanov »Malavoglia« in »Mastro don Gesualdo« in mnogih novel, kakor so v zbirkah »Vita dei campi« in »Novele rusticane«, Giovanni Verga. Letos je minilo 20 let, kar je Verga umrl. — Ti obletnici sta vzpodbudili raziskovalce in častilce Vergovega dela in razmnožili literaturo o korenitem epiku starih sicilijanskih tal. Vodilni raziskovalec Vergovega dela, kritik Luigi Russo, je objavil pri založbi Laterza v Bariju tretjo, predelano izdajo svoje vrap pismirske monografije o Vergovem življenju in delu. W. Cappellani je izdal pri Monnieru dva zvezka obsegajoči spis »Vita di G. Verga«. Capel-

lani ugotavlja epiko-dramatske prvne Vergove umetnosti in jih primerja s svetovnimi mojstri, obenem pa kaže Vergo kot modrega misleca, ki skuša s svojimi deli pomiriti oba spola in posamezne socialne sloje ter lahko zbog tega pove marsikaj tudi današnjemu rodu. Vergovi zbrani spisi so znova izšli v La Monnerovi založbi v Firencah in pri Mondadoriju v Milanu. Vergovo ime je danes v Italiji geslo tistih pisateljev, ki se odvrčajo od stilističnih zgostitev tako zvanih fragmentov in druge prose d'arte ter se spet lotovajo prave epike. Mojster verizma je nekaj vzpodbujalec k takemu pisanju, najsi je sicer tudi njegovo izrazito pripovedno delo prežeto z lirizmom. Najboljši nadaljevalec Vergovega slovstvenega poslanstva je danes Kalabrež Francesco Perri, čigar roman iz Kristusovih časov »Neznani učence« je letos prevedel v slovensčino pesnik dr. Joža Lovrenčič. Ni nezanimivo, da je to delo, ki bo o njem še besede v naši slovstveni kroniki, izšlo ob istem času v češkem prevodu pri eni najodličnejših praških založb, »Evropskem literarnem klubu«.

**Roman DK
EL HAKIM
je izšel**

Naročniki ga dobivajo te dni

Koliko tehta vesoljstvo?

Prilčno z milnim mehurjem. To v resnici ne diši po astronomiji — vsaj tako dolgo ne, dokler nismo primerjave s kakšno zvezdo, ki je nedvomno astronomski objekt, premislili do kraja. Ker nima zvezda z milom in milnim mehurjem sigurno nobene opravke, hočemo upravičenim dvomljivcem že od vsega početka malo pomagati in milno kožico enostavno izpustimo. Potem

primerjajmo zvezdo z milnim mehurjem

brez mila — ali bolje rečeno z vsebino takšnega šarenega predmeta. Zvezde — o tem ne dvomi danes noben znanstvenik več — so plinaste oblike, vsote takšnih najmanjših delcev, ki jih imenujemo molekuli, atomi, elektroni, protoni itd. Samo zavoljo preprostosti in da nam ne bo treba te verige imen najmanjših delcev ponavljati vedno znova, bomo govorili tu samo o atomih. Sedaj ugotovimo sledeče: Liter zraka tehta 1 g. Milni mehur, ki tehta 1 g, si lahko še vsak dobro predstavlja. Toda kaj ima zrak v tem milnem mehurju opraviti z našo zvezdo? To vprašanje moramo razpustiti malo bolj na široko.

V naši sobi je navedeni gram zraka utonjen po ozračju sobe, ki pritiska obenem z napetostjo v milni kožici nanj in mu daje določeno prostornost. Ta gram zraka predstavljamo zato v mislih nekam v zvezdni prostor, n. pr. med Vego v ozvezdju Lire in Atairom v ozvezdju Orla. Prestavimo ga točno v njiju prostorno sredino. Tu ne vpliva nanj noben sobni zrak in nobena napetost elastične kožice, tu v prazenem prostoru stremijo atomi našega milnega mehurja, ki so v živem gibanju kakor prej, lahko mirno narazen. Kar jih je držalo skupaj, jih ne teži več, ostalo pa jim je nekaj nespremenjeno, namreč njih število in njih teža, ali bolje rečeno njihova masa 1 g. Kakor vemo, pa so zvezdoslovci trdno prepričani, da obstoji povsod, kjer je nekaj mase, tudi neka

privlačnost med masami

Težišče milne celote bo tedaj narazen stremelo atome, ki smo jih prej izpihali iz slamnate cevke, držalo prav tako skupaj, kakor drži sončna masa, ki si jo zamisljamo združeno v sončni sredini, to vroče plinasto oblo skupaj kot oblo in zvezdo, ki nam daje dneve in življenje. Primerjava milnega mehurja z zvezdo ima tedaj

razen samo ob sebi umevne lastnosti, da šepa kakor pač vse primerjave, še to lastnost, da dopušča o sebi diskusije.

Kako daleč bi stremeli atomi našega milnega mehurja tam zunaj v vesoljstvu narazen, bi ne mogli navesti kar tako brez zamudnih računov. Toda prostor, ki bi ga zavzeli, bi ostal z astronomskega gledišča razmeroma majhen. Sedaj pa si predstavljamo celo vrsto milnih mehurjev brez milnice, in sicer vedno med zvezdami. To naj bi bili mehurji po 10, 100, 1000 g itd., skratka milni mehurji, ki bi jim morali teži napisati z 1, 2, 3, 4 ničlami itd., dokler ne bi prišli do mehurja s 33 ničlami. Gramsko težo našega sonca pišemo tudi s 33 ničlami, a v galeriji naših milnih mehurjev se mehur s 33 ničlami s soncem glede teže ne da samo primerjati, temveč je z njim tudi v fizikalnem pogledu skoraj istoveten. In ne samo to: milni mehur s 33 ničlami sije in žari kakor naše sonce, zato ker mora sijati in žareti. Sloviti astronom in modroslovec Eddington je postavil zanimivo teorijo, po kateri spada med lastnosti neke vsote atomov ne samo to, da »privlači«, temveč tudi to, da izvaža istočasno neki

žarilni pritisk

ki učinkuje nazven. Ta žarilni pritisk je za majhne atomske edince naravno neznamno majhen, za velikanske mase je pa velikanski in postane na zadnje lahko tako velik, da je večji nego zgoraj omenjeni materialni pritisk proti središču, ki drži neko maso skupaj. Pri kroglah z 1 do 30 težinskih ničel, kakor bomo rekli zavoljo preprostosti, prevladuje ta materialni pritisk proti notranjosti skoraj stoodstotno, tako da žarilnega pritiska praktično ni. Pri kroglah s 33, 34 in 35 težinskimi ničlami si držati oba pritiska ravnotežje, pri kroglah s še več ničlami pa prevladuje žarilni pritisk tako, da takšna masa enostavno ne more obstajati! Samo takšne mase torej lahko obstoje in pri tem žarijo, ki jih pišemo

s 33, 34 ali 35 ničlami

torej mase, ki so podobne soncu. Imenujemo jih zvezde in te zvezde so po teži iste ga razreda kakor sonce, lahko so tudi malo lažje ali pa malo težje od sonca, pod nobenim pogojem pa ne morejo biti n. pr. tisočkrat lažje ali težje od njega. Zvezde nad nami so glede svoje mase torej tako

rekoč racionalne in dozirane kakor hlebi kruha na zemlji. Ti hlebi imajo predpisano težo, dobimo jih lahko tudi v večjih ali manjših porcijah, toda hlebov, ki bi tehtali 1000 kg ni in prav tako ni hlebov, ki bi imeli velikost grahovega zrna.

Kar se tiče števila zvezd v sestavi naše Rimske ceste, smo si na podlagi teoretskih dedukcij in na podlagi preizkušenj s teleskopom ustvarili že prilično zaključeno sliko. Menda nismo preskromni, če trdimo, da jih je kakšnih sto milijard. Te zvezde iz Rimske ceste si lahko zamisljamo po vseh pravilih na tehtnici in tako lahko izračunamo težo Rimske ceste v kilogramih. Naše sonce je milni mehur s 33 ničlami v gramih ali 30 ničlami v kilogramih in takšno število, ki ima petkrat toliko ničel kakor milijon, imenujemo kvintilijon. To je seveda le približna teža našega sonca, točnejša teža bi bila

2 kvintilijona kilogramov

Če vzamemo, da imajo vse druge zvezde v Rimski cesti približno isto povprečno težo, tedaj bi morali njih skupno težo napisati z dvojko s tridesetimi ničlami, pomnoženo s toliko ničlami, kolikor jih šteje število sto milijard. Pritakniti moramo tedaj še enajst ničel. Tako dobimo število s skupno 41 ničlami. Število z 42 ničlami bi se imenovalo septilijon, torej tehta naša Rimska cesta prilično desetino septilijona kilogramov.

Takšnih sestavov, kakršna je Rimska cesta, poznamo danes okroglo sto milijonov ali točneje povedano: na podlagi razmeroma maloštevilnih preizkušenj, ki so jih napravili s ta čas največjim teleskopom na zemlji, s teleskopom na Mountu Wilsonu v Kaliforniji, lahko sklepamo, da je v »vesoljnem vesoljstvu«, kolikor ga pač moremo pregledati in ki ima približni premer

tisoč milijonov svetlobnih let

približno sto milijonov svetlobnih let, Rimske ceste. Če sedaj gori navedeno desetino septilijona pomnožimo s 100 milijoni in dobimo tako deset oktilijonov kilogramov, smo si seveda svesti, da si vseh takšnih števil enostavno ne moremo več predstavljati in da je vse skupaj nekakšno igranje s števiki. Le v tem primeru, če reduciramo števila na primerjavo z do-

jemljivimi vrednostmi, si lahko ustvarimo nazornejšo in našemu pojmovanju umljivo podobo o vesoljstvu.

Kdor rad premišljuje o problemih narave, ne bo n. pr. prav nič oporekal, da predstavlja celo las, ki ga opazujemo v mikroskopu, s stališča atomskega fizika »svet zase«. O vodni kaplji govorimo vendar pogosto, da je takšen svet. Saj svet ni samo nazven nekaj neskončnega, temveč tudi naznotraj, v vodni kaplji in v atomu, čeprav seveda z drugačne perspektive. Svet, ki ga imenujemo las, lahko smatramo tedaj za toliko in tolikokrat pomanjšano podobo sveta, ki ga imenujemo »Rimska cesta«. Ta je seveda

oktilijonkrat težja od lasu

Vzemimo pa, da bi bila tudi teža svetovja vseh Rimskih cest, vesoljnega vesolj-

stva ali tega, kar smo doslej tako imenovali, oktilijonkrat manjša, tedaj smo to vesoljstvo spremenili v navaden — kovčeg. Znanost teh stvari seveda še ni zaključila. Tako je eden najpomembnejših astronomov novejšega časa, pred nekoliko leti umrli leidski zvezdoslovec de Sitter, iz teoretskih razlogov prispel do zaključka, da je vesoljstvo dosti obsejnejše in tudi dosti težje, nego navajajo številke, ki smo jih zapisali zgoraj. Po njegovem mnenju je vesoljstvo še tisočkrat težje nego 10 oktilijonov kilogramov. Tako bi vsa naša modrost v teh pogledih in v omenjeni pomanjšavi izgledala nekako tako-le: vsa Rimska cesta bi bila velika in težka kakor očesna trepalnica, svet vseh Rimskih cest bi ne bil večji in težji od potnega kovčega, a svet visoke teorije bi predstavljal soliden železniški voz...

.. MLADO JUTRO ..

Tri želje

Nekoga večera sta sedela pri ognjišču mož in žena in govorila o sreči bogatega sosedu.

»Oh,« je vzdihnil on, »da bi jaz imel denarja vsaj za prvo silo! Pridno bi se lotil dela in kmalu bi si kaj prihranil!«

»Jaz bi pa bila rada zelo, zelo bogata in bi živela v zlati palači... A, kaj zdava gradove v oblaku, saj ne živimo več v času dobrih vil. Če bi se po svetu hodile in bi jaz katero srečala, bi takoj vedela, kaj bi si želela.«

V tem trenutku zagledata ob vratih prelepo deklico, ki z milnim glasom spregovori: »Vila sem. Izpolnim vama tri želje. A premislita jih dobro, zakaj potem vama ne izpolnim ničesar več!« Nato je izginila, mož in žena pa sta z odprtimi ustmi strmela drug v drugega.

»Če bi jaz smela odločiti,« se naposled oglasi žena, »že vem, kaj bi si želela; za zdaj še nič ne rečem, a mislim, da bi bilo najbolje, če bi bila lepa, bogata in ugodna.«

»Toda,« ugovarja mož, »če bi imela vse to, bi bila pri tem lahko bolna, nesrečna, umrla bi morda še mlada. Pametneje bi bilo, če si želiš zdravja, dobre volje in dolgega življenja...«

»A kaj bi z dolgim življenjem, če si siromak,« ga prekane žena, »če bi nama vila res hotela dobro, bi nama morala izpolniti več želja, ne samo treh.«

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

511. Kaj pada v brezračnem prostoru hitreje: ptičje pero ali enako velik kos kovine?

512. Kakšne spoznavalne črke imajo Švircarji na svojih avtomobilih?

513. Katero je največje trištevilično število?

514. Sahovski problem.

Mat v dveh potezah.

515. Za jovce.

Na vprašanje, kako se je obnesel lov na zajce in jerebice, je odgovoril lovec: »Zivali, ki sem jih na lovu ustrelil, imajo 16 glav in 46 nog.« — Koliko zajcev in jerebic je lovec na tem lovu ustrelil? Rešite z enostavnim sklepanjem.

Rešitve nalog 19. t. m.:

506. »Kleopatrina igla« se imenuje egiptski obelisk, ki so ga postavili na neko londonsko nabrežje.

507. Svetločutka plast fotografskih plošč sestoji v glavnem iz bromosrebrne želatine.

508. Beseda magacin je arabskega izvora in pomeni vobče skladišče blaga, zalogo raznih potrebščin, velike prostore za shrambe, zlasti žita (silo) itd.

Pri knjižnicah in arhivih je magacin prostor za zlaganje in shranjevanje knjig in arhivnih spisov v nasprotju z upravnimi prostori. Pri muzejih je magacin prostor, kjer shranjujejo dele zakladov, ki jih trajno ali začasno ne razstavljajo.

V vojski so magacin oddelki, uradi z raznimi skladišči in zalogami (oskrbovalni, monturni, municijski itd.).

Pri tovarniškem izdelovanju na veliko, zlasti pri avtomatičnih strojih, je magacin posoda, iz katere se vodijo posamezni kosi do orodja za obdelovanje. Pri puški je tulec z naboji.

V magnetiki so sklad tankih magnetov (lamel), položenih z istoimenskimi poli drug vrh drugega in v tej legi pritrjenih z vijaki, imenuje magnetični magacin.

Magacini so tudi specialni časopisi, zlasti je ta naslov v novejši dobi priljubljen za knjižice z mnogovrstno zabavno in poučno vsebino.

509. Zakaj beže ribe?

Zveže številke z ravnimi črtami po njihovem vrstnem redu in dobiš odgovor.

510. Nesreča v vinski kleti

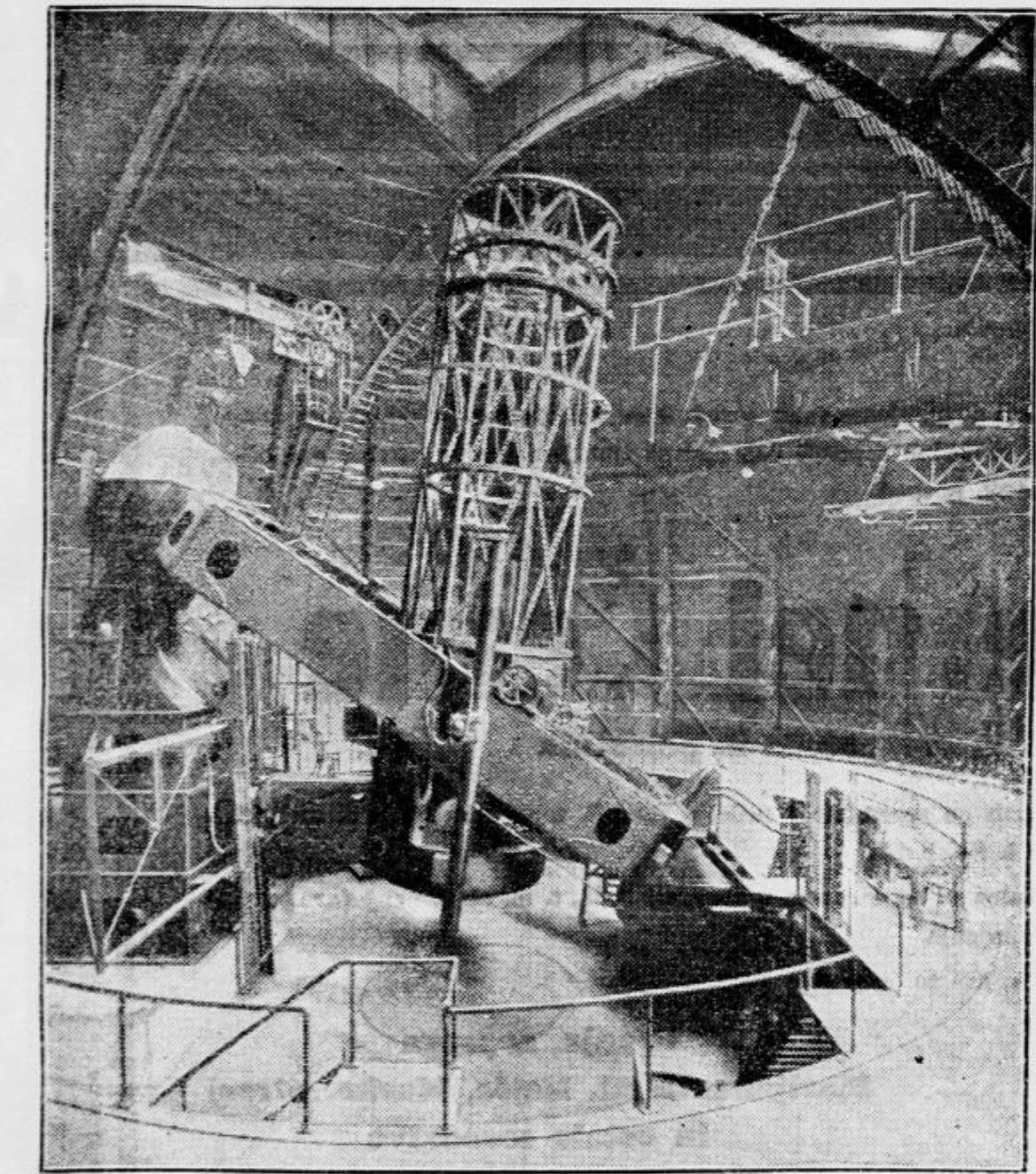
Če bi bil vseh 9 enakih sodov prodal liter po 12 lir, bi bil izkupil tolikokrat po 12x9 = 108 lir, kolikor litrov drži vsak sod. Na izgubi bi ne bil, če bi ostalo vino (8 sodov) prodal liter po 108 : 8 = 13,50 lir namesto po 12 lir. Ker je ostalo vino dal po 14 lir za liter, je pri vsakem litru pridobil pol lire. Pri 8 sodih je pridobil skupaj 224 lir, pri vsakem sodu 224 : 8 = 28 lir. Torej je vsebina soda 28x2 = 56 litrov.

Uganka

Tam v kraljestvu črnih palčkov mnogo je predalčkov, in v predalčkih so vrstice od desnice do leve, ko jih v stroje položijo in kolesa zavrtijo, se v hitrosti vrtoglavice vse narobe in prav postavi. Belo polje, črne ptice nam prinašajo novice (Tisk.)

Spretni risarjem

Izpolnite polja, ki so s pikami zaznamovana s svinčnikom ali pa s tušem, pa boste dobili prav zabavno sliko.

Il grande telescopio della specola di Mount Wilson — Veliki teleskop zvezdarne na Mountu Wilsonu

Neme priče ljubljanske preteklosti:

Zgodovina ljubljanske mestne hiše

II.

V ta namen so bili predloženi trije načrti, a obveljal je oni Gregorja Mačka, ki je sodeloval že pri gradnji stolnice. — Staro mestno hišo so jeli podirati dne 5. aprila 1717, a dne 16. aprila je vložil šest in šestdeset ljubljanski župan Jakob Herendler (trgovca) temeljnič novi zgradbi. Izdatki zanjo so znašali le osem tisoč golddinarjev, ker je poklonila vsi množino potrebne opeke občina iz svoje opekarne.

— Dovršena stavba je bila meščanom sila všeč ter so jo imeli za krasno. Kako pa se je mislilo o njej še v našem stoletju, naj pove kar tale stavek: »Rotovž je tako izredno dragocena umetnina, da zasluži, da bi steklo čeznjo poveznili.« (Besede v nekem ljubljanskem dnevniku leta 1909., ko je sklenil ljubljanski občinski svet, naj bi se sedanja mestna hiša porušila.) Vobče je bila hiša za tisto dobo kaj prostorno poslopje, katero ni zadostovalo samo za zastopstvo in sploh uradne prostore, marveč še za druge namene. Tako je imelo na primer zadaj, kjer so dandanes stanovanja in registratura, dvorano, v kateri so se prirejale lahko manjše zabave, pred pustom posebno plesne, a razen nje še drugo, ki so jo najemali po navadi in večidel zgolj glumači, potujoči skozi mesto.

Ko se je začelo čez osemdeset let (1787) opažati, da je v mestni hiši zdovile in drugo, predvsem v že rušeni z gornjih dvorani, jako zrahliano in izrabljeno, so morali vse prav korenito popraviti. Nadalje je bilo iz istega vzroka nujno potrebno, ukreniti vse, da se ni podrl tudi že močno poškodovani hišni stolp, ter odstraniti

(1798) kakih petdeset stotov težki balkon. In to zavoljo tega, ker se je dalo upravičeno slutiti, da se utegne sicer pripetiti nesreča, če se balkon nekega dne trga in ubije ali pa vsaj nevarno pohabi tzu ali onega slučajno mimo hitečega prehodnika. Raz ta balkon so očitali zločincem vprito ljudstva njihova grešna dejanja ter na smrt obsojene hudodelce javno izročali krivku.

V drugi polovici osemnajstega stoletja je zabredla mestna občina v silne dolgeve. Zato je ukazal c. kr. okrožni urad (kresija) magistratu, naj prodaja v prid izboljšav; mestnega denarstva ne le vse priložne, lastne mestu, temveč tudi rotovž. Vendar se to ni zgodilo.

Sprito čedalje bolj naraščajočega in neoprestance se množčega uradnega poslovanja magistrata odnosno pridobitve zelo potrebnih pisarniških prostorov je bila mestna občina, če hoče ali noče, prisiljena, pridobiti si sosedni hiši ob straneh rotovža. Po podatkih, ki jih je ugotovil po davčnih knjigah mestni arhivar Vladislav Fabjančič, je prišla leva hiša (zdaj Mestni trg št. 27) v mestno last leta 1650. Poprej je bila lastnina dedičev bivšega župana Jožefa Čavlija. Desno pa je prodal mestu dne 2. januarja 1891 Franc Galle. A sčasoma so postale vse tri hiše veliko premajhne za neprestano se razvijajoče uradovanje. Zato so naseljene zdaj, razen v njih, mnoge pisarne mestnega poglavarstva, kdo ve trenutno, kje vse raztreseno po mestu. Ker ne pospešuje in olajšuje to uradnega poslovanja vobče, a posebej še s strankami, pač že nujno dozoreva čas, ko bo morala

dobiti tudi Ljubljana magistratno poslopje, v katerem bodo lahko domovali pod eno streho prav vsi uradi razsežne mestne uprave.

Velikonočni potres leta 1895. tudi mestni hiši ni prizanesel, ampak jo je kakor toliko drugih stavb občutno poškodoval. Zato so jo morali temeljito popravljati.

Na podnet župana Ivana Hribarja je sklenil občinski svet dne 5. januarja 1897, preurediti veliko sejno dvorano tako, da se bo skladala njena notranjost čimbolj s celotno zgradbo. Glede izvršitve sklepa je bil usvojen načrt, ki ga je napravil arhitekt Theyer, profesor v Grazu. Dvorana je bila predelana v slogu obilne italijanske renesanse ter je dobila višino dveh nadstropij mestne hiše. Zelo pozlačena večbarvna rozeta iz kovanega železa sredi stropa omogoča zračenje dvorane, povrhu pa je v takšni skozi njo tudi velik, lepo izdelan lesteneč. Med stenami in stropom so lunete, ki prehajajo z le-tega na stene, porazdeljene s profili in opasi na polja. Na sprednji strani dvorane je grb ljubljanskega mesta v obilnem obrobem nakitu, a nad stranskima spodnjima oknom sta vzdani plošči iz rdečega belgijskega marmora. Besedil, vdolbeni na njih, se glasila: »To dvorano zidala sta v letih 1717 in 1718, ko je županoval Jakob Herendler, mojstra Luigi Bombasi in Luka Mšlej.«

V sedanjih obliki prenovljena pa je bila v letih 1897 in 1898, ko je bil mestni župan Ivan Hribar. Zadnja stena ima štiri plošče iz enakega marmora, na katerih se blišče v zlatih črkah priimki in imena ljubljanskih županov, od Lantherja (1504) do dr. Jura Adlešiča (1938). Stranski steni lepota oljnatih slik, katerih desna prikazuje, kako se Kranjska poklanja Ljubljani (delo Ivane Kobilčeve), leva pa pogled

na Ljubljano z Golovca (delo Ivana Vavpotiča). Nad vhodom dvorane je galerija za poslušalce, ki jo nosijo konzole (štiri dvojinate in dve enokratni), okrašene z akantusi. Njena železna, pozlačena mrežna ograja ima sredi vsakega predelka žarčice z začetnico mestnega imena (L). Z obnovo dvorane je bilo izpremenjeno hkrati ospedje mestne hiše, ki je dobilo zopet trideset tisoč kron.

Nad stredo mestne hiše se dviga peterostraničen stolp. V njem visita manjša zvonca, katerih eden, uliti leta 1718, je vabil in klical svoje dni mestne očete k posvetovanjem, drugi pa je sto let starejši. Na stolpcu je ura, pod njo pa krogla, ki predstavlja luno. Krogla je zvezana z uro mehanično tako, da kaže lunine mene. Kdor jih noče opazovati na umotvoru ponoči, jih lahko vidi pri belem dnevu.

Na rotovžskem poslopju so izobežali za časa nekdanjih štipih letnih sejmov leseno roko, pritrjeno na dolgem drugu in držečo meč — znamenje sodne pravice in tržnega varstva. Na desnem hišnem podstavku je še dandanes kljuka, ki je oklepala drog z roko. Znamenje, imenovano »frenaga«, je zdaj v varstvu mestnega muzeja.

Naposled naj bodo omenjene še znamenitosti, ki jih hrani mestna hiša tako v notranjosti kakor na dvorišču.

Skozi veliki hišni vhod stopiš v prostrano vežo, v kateri so postavljene štirje topovi, uliti v Paviji v letih 1780, 1811. in 1812. Se prenevalno so bili na Gradu oznanjevalci požarov v mestu in njegovi okolici ali pa tudi poveljevalci raznih slavnostnih prireditev. Na desni strani veže je vzdanih več grobov blivših avstrijskih kyonov. Iz veže drže stopnice v prvo nadstropje pred veliko sejno dvorano,

kjer vidiš doprsje cesarja Karla VI. iznad vicedomskih vrat — (ki so bila med sedanjim vseučiliškim poslopjem in sedanjim Dvornim trgom) — ko je dospel skozi nje kot vladar dne 26. avgusta 1728 v Ljubljano k poklonitvi. V tem nadstropju sta tudi pod steklom modela, ki kažeta floris Emone in Valvasorjevo Ljubljano. Na dvoriščnem pročelju magistrata so obnovljeni sgrafiti neznanega umetnika iz leta 1718, katere je strokovno lično obnovil akademski slikar Matevž Sternen leta 1931. — Pod dvoriščnim obokanim hodnikom, nasproti velikemu vходу, stoji čudovit vodnjak v okviru starih vrst, držeh poprej na grad. Okvir ima na sklepni mestni grb. Vodnjak, do meseca maja leta 1939, na stopnišču grada v Bokalah nad Vičem, je Robbovo delo ter predstavlja nežnega Nareisa, ki ogleduje v zrcalu celotno me tolmunu svoj mladi obraz. Izpod skale curlja studenček v plitvo oblikovano kotlanjo. Sredi dvorišča je postavljen Herkulov vodnjak, o katerem je govorja že spredaj.

Dr. Jožef Mantuani je zapisal o mestni hiši, da je: »... spomenik, ki poudarja tisto velevalno kraljevno točko, kjer se je izvršil razvoj naše stolice, kjer so se naši pradedje v žalostnih in veselih dneh shajali in v težkih skrbih ukrepali o naredbah zoper sovražnike ali pa vzpelihih src pozepetovali se o sprejemu vladarjev in prijateljev, kraj, kjer so odločevali o blagru in o zlu, sodili o življenju in smrti svojih podanikov.«

Alojzij Potočnik

Inserir

Čitateljem v Nezavisni Državi Hrvatski!

Naročite se na zbirko romanov „Dobra knjiga“ — šest romanov velja samo 200 Kn

Kakor je večini naših čitateljev že znano, smo začeli izdajati posebno zbirko romanov pod imenom »Dobra knjiga«. Vsak mesec izide po en roman v obsegu 250 do 350 strani in v okusni opremi. Kot prva knjiga je izšla v oktobru »Tiha veda«, izvirni roman pisateljice Mire Pucove. Roman je v običajstvu vzbudil veliko pozornost in vsem ugaja njegova vsebina obravnava življenje v slovenskem industrijskem kraju pred nekaj desetletji.

Druzi knjiga naše zbirke bo izšla te dni. Prinesla bo roman »El hakim« (Zdravnik), ki ga je napisal sloviti švicarsko-nemški pisatelj John Knittel. Roman riše življenje v sodobnem Egiptu. Prevedel ga je književnik in publicist Božidar Borko. Knjiga obsega 364 strani.

V decembru bo izšel v »Dobri knjigi« roman Trygve Gulbrandsena »Večno pojo gozdeva«. Roman je eno najbolj priljubljenih in znanih del nordijske literature. Gotovo si bo tudi v slovenski osvoji čitatelje z enako silo, kakor si jih je v drugih jezikih.

Drugo četrtletje »Dobre knjige« bomo otvorili z delom modernega italijanskega romanopisca Arnalda Fraccarolija, katerega napete romane z užitkom čitajo stotine ljudi v Italiji in drugod. Roman ki bo izšel v naši zbirki, nosi naslov »Bellini« in obravnava razgibano življenje slavnega italijanskega skladatelja Vincenca Bellinija, s katerim nas pisec vodi skoro do vsega sredi preteklega toletja.

Fraccarolijev roman bo izšel v prvi polovici januarja. V februarju in marcu mu bosta potem sledila »Jerry z otokov« in »Borba z bogovi«. Prvi roman je delo znanega mojstra v obdelovanju eksotičnih snovi Jacka Londona, drugi

pa delo slovitega danskega pisatelja Jensa Jacobsena. »Jerry z otokov« nas popelje v neznane pokrajine tihomorskih otočij, kjer se odigrava prav sedaj novo poglavje svetovne zgodovine. »Borba z bogovi« pa nas bo postavila nazaj za tri tisočletja, ko beleži zgodovina prve početke civiliziranega življenja in kulturnega ustvarjanja v Evropi. Imeni obeh piscev jamčita, da bosta oba romana tudi med slovenskimi čitatelji sprejeta z veseljem in odobravanjem.

Tem šestim romanom bodo sledila nato nadaljnja priznana dela, sami odlični romani z napetim in zanimivim dogajanjem.

Na pobudo od raznih strani smo se odločili omogočiti tudi čitateljem v Nezavisni Državi Hrvatski, da si nabavijo romane naše zbirke »Dobra knjiga« po čim nižji ceni. Dogovorili smo se s tvrdko »Press-Import«, d. d. Zagreb, Katančičeva ulica 3, ki oskrbuje razpečevanje »Jutra« na Hrvatskem, da sprejema tudi naročnike za zbirko »Dobra knjiga«. Knjige so broširane, tiskane na trpežnem papirju in okusno opremljene. Kljub temu znaša naročnina za 6 mesecev, torej za 6 knjig, samo 200 Kn. V tem znesku so všteti tudi stroški za običajno dostavo knjig po pošti; kdor želi, da se mu knjige pošiljajo priporočeno, naj pošlje še znesek za priporočeno pošiljko, torej 6x7 Kn, skupaj 42 Kn.

Ker imamo na zalogi le še malo število prvega romana in novih naročnikov ne bomo mogli več sprejemati, ko nam ta naklada poide, se prijavite kot naročnik za romane »Dobre knjige« čim prej tvrdki »Press Import«.

UPRAVA »JUTRA«

SPORT

Jutri — še enkrat na stadion

Nič kaj zadovoljni nismo odhajali s stadiona ob Dunajski cesti zadnjo nedeljo, ko sta bili odigrani prvi dve tekmi v nogometnem turnirju, ki ga je za zaključek nogometne sezone priredilo agilno vodstvo Dopolavora iz tobačne tovarne. Kakor bo našim čitateljem še v spominu, smo takrat gledali dve precej povprečni nogometni igri, od katerih je ena potekala v preveliki moči boljšega nasprotnika in je zato kmalu pa začetku mnogo izgubila na privlačnosti, druga pa je pokazala velike poranljivosti v organizaciji, katerih kvarje posledice so vplivale na sestavo enega izmed nastopajočih, v taki obliki, da sploh ni bil več oni, ki smo ga pričakovali.

Navsezadnje je tudi res, da je namreč šlo za skromno domačo prireditev, o kateri glas ne bo šel daleč preko meje našega mesta, tako da je prav, da jih tudi mi pozabimo čimprej.

Dražbeni oklic!

Dne 25. novembra 1942 ob deveti uri bo pri okrajnem sodišču v Logatcu, soba št. 3, dražba nepremičnin, zemljiška knjiga Blekova vas vlož. št. 572, mizararska delavnica s sušilnico za les in dvoriščem za izključno ceno 44.666,57.

Po končani nepremičninski dražbi se vrši istotam prostovoljna javna dražba 5 mizararskih strojev za izključno ceno 125.000.—.

Obe kupnini je položiti v roke sodišča in sicer glede nepremičnin v osemih dneh, glede strojev pa takoj po domiku na dan dražbe. Stroj so dobri in se lahko ogledajo pri hranitelju g. De Gleria Antonu v Dolnjem Logatcu št. 59.

Dražbeni pogoji so na vpogled pri sodišču v Logatcu in pri podpisnem kot konkurzarnem upravitelju, ki daje tudi potrebna pojasnila.

Logatec, dne 12. novembra 1942.

Dr. Kraševac Ciril,
odvetnik, Logatec

P. G. Wodehouse

PODJETNI SAM

Humorističen roman

Kay je za nezaupljivim očesom vzdržala njegov pogled. Ta mah je sovražila vse mlade moške, in v prvem vtisu novega došleca ni bilo ničesar takega, da bi ga bilo moglo izvzeti iz njene mržnje. Narobe, njegovo nezaželeno pojavljanje jo je celo dražilo.

Ce smemo naprtiti tudi tvrdki bratov Coen v Covent Gardenu košček krivde, bi utegnili biti v tem, da časih prodaja svojim odjemalcem oblačila, ki jih ne moreš brez kazni deti nase, ne da bi si mislil tudi »banjo« in slavniki s škrlatnordičim trakom. Na ulici, sredi množice, si ogledujemo ljudi, ki precej drugače kakor v uredniški pisarni. In Sam si je bil izbral baš eno teh oblek. Ko bi bil hotel namen, nastopiti v kakem zabavišču kot pevec črnih popevk, bi bila njegova vnanost idealna, toda mlademu gentlemanu po londonskem okusu se nikakor ni prilegala. Ni čudo, da ga je Kay zaničljivo premerila z očmi.

Sam po svoji strani pa je gledal mladenko z ne-prikritim, strmečim občudovanjem. Tista fotograf-ska reprodukcija bi ga bila morala že pripraviti na nekaj res posebnega iz področja ženske lepote; zdaj, ko jo je gledal z izbuljenimi očmi, podobnimi dvojici srednjevelikih obločnic, pa se mu je zdela ta reprodukcija žalitev, oskrumba in sramotilna

30

karikatura. Dekle, ki je stalo pred njim, je bilo in malo osupljivo. Trojanska Helena se ni mogla niti od daleč primerjati z njo. Zamaknjeno ji je zrl v bleščeče oči, ne sluteč, da se blešče od srda; kakor očaran je gledal živo barvo, ki ji je polivala lica, ne vedoč, da je ta rdečica samo izraz nejevolje nad njegovim bolščanjem, ki traja že dobrih tri in trideset sekund.

Gospod Wrenn je bil tisti, ki je prvi pretrgal molk.

»Želite kaj?« je vprašal.

»Kaj?« je odgovoril Sam.

»Vprašal sem, ali vam morem s čim ustreči.«

»Aa?«

Tu se je Kay obrnila proti oknu, in kakor hitro je prenehal vpliv njenih oči, se je Sam prebudil iz svoje »transe«. Šele zdaj je opazil, da stoji pred sivolasiim možem, ki ga je nedolžno zagledal, ko je »pred nekaj urami« stopil v sobo, in da ga ta mož pravkar ogovarja.

»Kaj pravite?«

»Ste hoteli govoriti z menoj?«

»Da,« je odgovoril Sam. »Da, da, z vami.«

»Zaštrn česa?« je potrpežljivo vprašal gospod Wrenn.

To preprosto, a neposredno vprašanje je zado-stovalo, da se je Samu zjasnilo v možganih.

»Prišel sem iz Amerike, da stopim v uredništvo Pykovega »Home Companiona«.

»Kaj pravite!« je presenečeno vzkliknil gospod Wrenn.

»Isto želi tudi lord Tilbury.«

»Lord Tilbury?«

soni, tako bosta tudi jutri kar dve medna-rodni tekmi v nogometu, in sicer ena v Bratislavi, druga pa nedaleč od tam v ma-džarski prestolnici.

Madžari in Turki so bolj redki partnerji in posebno o slednjih je znanih bolj malo podatkov, iz katerih bi se dalo sklepati o izidu njihovega jutrišnjega gostovanja v Budimpešti. Vsekakor vemo o turških nogometaših, da so nekajkrat nastopili v precej dobri formi izven doma, zelo ne-varno pa je bilo za vsakega še tako rutiniranega nasprotnika priti po hrushke na njihove terene v Istambul. Nazadnje so bili tamkaj Bolgari in so poskusili svojo srečo trikrat, toda vse trikrat zaman. Ma-džari niso več tisti, kakršni so bili, so pa zadnji čas deloma pomladili svoje vrste, tako da Turki računajo najbrže na pravi uspeh šele tedaj, ko bodo Madžare spre-

jeli doma — v revanšni tekmi in še do konca letošnjega leta.

Slovaška zunanja trgovina

Nameravana trgovinska pogajanja med Slovaško na eni ter švelsko, Dansko in Finsko na drugi strani morajo iz tehničnih razlogov v tekočem letu odpasti. Pogodbe o blagovnem prometu med temi državami bodo začasno podaljšane, pogajanja o novih pogodbah se pa prično spomladi leta 1934. Blagovni promet z omenjenimi tremi drža-vami se je razvijal doslej ugodno, zlasti glede Danske lahko računa Slovaška s po-večanjem blagovnega prometa. Lani je znašala vrednost med Slovaško in Dansko

izmenjenega blaga 20 milijonov ton, letos pa 28 milijonov. Z novo pogodbo naj bi se povečal promet za dobro tretjino. V poštev pridejo v prvi vrsti stroji za obdelovanje lesa, ki jih bo Slovaška uvažala iz Danske. Glede švedske je doslej prevladoval slo-vaški izvoz. Na uvoz je odpadlo od celotne vrednosti 80 milijonov kron 15 do 20, na izvoz pa 50 do 60 milijonov. V splošnem se je razvijala slovaška zunanja trgovina tudi letos ugodno. Izgledi so tudi za pri-hodnje leto dobri.

TAKTIČNO.

— Papa, ali je res, da se na svetu ni-koli nič ne zgodi prvič, temveč da se vse ponavlja?
— Seveda je res.
— Ali se pa spominjaš, da si mi nekoč pravil, kako so te vrgli iz šole?

Globoko potrti naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znanec žalostno vest, da nas je za vedno zapustil naš nadvse ljubljeni soprog, skrbni atek, brat, stric in svak, gospod

Franc Ocvirk

mesar in posestnik

Na zadnji poti ga spremimo v nedeljo, dne 22. novembra ob 4. uri popoldne z Žal, na pokopališče k Sv. Križu.

LJUBLJANA, dne 20. novembra 1942.

Globoko žalujoča soproga z otroci

Globoko potrti naznanjamo vsem sorodnikom, prijateljem in znanec žalostno vest, da nas je za vedno zapustil naš nadvse ljubljeni soprog, skrbni naš očka, brat, stric in svak, gospod

Jernej Černe

hotelir in posestnik

Na zadnji poti ga spremimo v nedeljo, dne 22. novembra ob ½ 4. uri z Žal, na pokopališče k Sv. Križu.

Maša zadošnica se bo darovala v ponedeljek 23. t. m. ob 8. uri v farni cerkvi Marijinega Oznanjenja.

LJUBLJANA, dne 20. novembra 1942.

Franja, soproga
Marijanca Meti, Nečje, Marko, otroci
in ostalo sorodstvo